

OLET VAIKUTTAVA!

Menetelmäopas nuorten vaikuttamistaitojen harjoitteluun

TAKSVÄRKKI ry
DAGSVERKE rf

Nimi

Olet vaikuttava!

– Menetelmäopas nuorten vaikuttamistaitojen harjoitteluun

Tekijät

Aura Alarto

Reetta Harkko

Sanni Palomäki

Kuvitus ja kannen kuva

Hulda Lähdeniemi

Julkaisija

Taksvärkki ry

www.taksvarkki.fi

taksvarkki@taksvarkki.fi

Yhteistyössä / Kiitos

Taksvärkki ry:n globaalikasvatuksen työryhmän jäsenet

Harjoitusten pilotointiin osallistuneet koulut

Taksvärkki ry:n aluekoordinaattorit

Taksvärkki ry:n kehitysyhteistyöhankkeiden ja kotimaan toiminnan aktiivinuoret

Ulkoasu

Sanna Lehti

Paino

Next Print Oy

ISBN 978-952-69913-2-0 (pehmeäkantinen)

ISBN 978-952-69913-3-7 (PDF)

Tämä opas on 100 % hiilineutraali painotuote.

Opas on rahoitettu ulkoministeriön kehitysyhteistyövaroin.

Tuettu Suomen
kehitysyhteistyövaroin

Sisällys

Johdanto	4
Oppaan käyttö ja harjoitusten ohjaaminen	6
Mihin sä haluat vaikuttaa? Vinkkejä aloittelevalla vaikuttajalle	8
Vaikuttamispolku	9

TULEVAISUUDET

12

Tulevaisuus nuorten silmin	13
Vaikuttaminen on toivomamme tulevaisuuden todeksi tekemistä	14
Harjoitus 1. Haasta valloitetut tulevaisuudet!	15
Harjoitus 2. Tästä tulevaisuuteen	17
Harjoitus 3. Toisenlaista todellisuutta rakentamassa	20
Harjoitus 4. Tulevaisuuteni tekoina	27

KRIITTINEN AJATTELU JA GLOBAALIT HAASTEET

30

Kriittinen ajattelu luo pohjaa maailman muuttamiselle	31
Juurisytyt ohjaavat huomion järjestelmien ongelmiin	32
Harjoitus 5. Juurisyiden jäävuori	33
Kehitysyhteistyö	36
Harjoitus 6. Linssin läpi – Nepal ja Suomen haasteita kuvina	38
Harjoitus 7. Kenen vastuu?	40
Harjoitus 8. Ongelmien juurilla – Sierra Leone ja Suomi	43
Harjoitus 9. Vaikuttamisen vaikeudet	46
Tehokasta tiedonkeruuta – onko tekoälystä avuksi vaikuttamistyössä?	51
Harjoitus 10. Perusteltua vai pelkistettyä – juurisyiden tarkastelu mediassa	53

VAIKUTTAMISEN MONET KEINOT

56

Tampereen 9.-luokkalaisille tutuimmat vaikuttamisen keinot, top 5	57
Tulevaisuus, taustoitus, toiminta	58
Vaikuttamiskortit osana opetusta	59
Hankkeen tavoitteet ja oma toimintamme	60
Harjoitus 11. Minä vaikuttajana -teokset	62
Harjoitus 12. Vakuuttavaa ja vaikuttavaa – miten voimme viestiä tavoitteistamme?	65
Harjoitus 13. Lobbaaminen – lobbaussimulaatio	67
Harjoitus 14. Vapaaehtoistyö – tuumasta toimeen	70
Harjoitus 15. Taiteella vaikuttaminen – vaikuttavat biisit	73
Vaikuttamisprojektin jälkeen – toiminnan arviointi	76
Lähteet ja suositeltu lisälukeminen	77

Johdanto

Viimeaikaiset tutkimukset osoittavat, että nuoret Suomessa eivät koe saavansa tarpeeksi eväitä vaikuttamistaitojen opetteluun. Nuoret kokevat oppivansa heikosti vaikuttamisen taitoja niin koulussa kuin sen ulkopuolella. Yli kymmenen prosenttia nuorista kokee, etteivät he ole oppineet lainkaan yhteiskuntaan ja lähiympäristöön vaikuttamisen taitoja.

Kansainvälisessä vertailussa suomalaisnuorten yhteiskunnallinen tietämys on korkeatasoista, mutta osallistumishalukkuus ja luottamus omiin kykyihin yhteiskunnallisena toimijana on laimeaa. Toisaalta globaalit haasteet ilmastonmuutoksesta eriarvoisuuteen herättävät osassa nuorista vahvoja tunteita ja mielipiteitä, jotka voivat parhaimmillaan motivoida heitä toimimaan.

Nuorten kanssa työskentelevien aikuisten on huolehdittava siitä, että nuorille tarjotaan aitoja vaikuttamisen väyliä harrastuksissa ja oppilaitoksissa. Aikuisten on vahvistettava nuorten uskoa omaan vaikuttavuuteensa. **Nuorten on päästävä harjoittelemaan vaikuttamista säännöllisesti ja monipuolisesti.**

Tämä opas tarjoaa konkreettisia työkaluja vaikuttamisen taitojen harjoitteluun. Opas on suunnattu erityisesti yläkoulujen ja toisen asteen opettajien käyttöön, mutta osa harjoituksesta soveltuu erinomaisesti myös esimerkiksi vapaa-ajan nuorisotoimeen. **Opas koostuu kolmesta eriteemaisesta luvusta.** Luvussa 1 syvennytään **tulevaisuusajatteluun**, luvussa 2 harjoitellaan **valtarakenteiden ja globaalien haasteiden juurisyyden** kyseenalaistamista ja luvussa 3 kokeillaan erilaisia **vaikuttamisen keinoja** käytännössä. Jokainen luku sisältää lyhyen pohjustuksen sekä toiminnallisia oppituntiharjoituksia.

Harjoitusten kautta nuoret tutustuvat ikätovereidensa tekemään vaikuttamistyöhön Suomen lisäksi muun muassa Sierra Leonessa ja Nepalissa. Opas herätteleekin pohtimaan omaa kytkeytymistämme maailmanlaajuisiin ilmiöihin sekä sitä, miten voimme omalla toiminnallamme rakentaa oikeudenmukaisempaa ja kestävämpää maailmaa.

Nuorilla kaikkialla maailmassa tulee olla mahdollisuus osallistua jo tänään, ei vasta tulevaisuudessa. Nuoret ovat vaikuttavia!

Oppaan tekijät

Oppaan teemat opetussuunnitelmien ja ammatillisen koulutuksen tutkinnon perusteissa

Opas tukee BI, GE, TT, UE, ET, YH ja lukio-opetuksen osalta myös FI **oppiainekohtaisten opetussuunnitelmien** toteutumista. Oppiaineiden tavoitteissa korostuvat kestävän elämäntavan, globaalin vastuun, vaikuttamistaitojen ja aktiivisen yhteiskunnallisen osallistumisen teemat. Opas antaa välineitä näissä oppiaineissa korostuvan **systemisyyden** eli sosiaalisten ja ekologisten globaalien ongelmien yhteen linkittyneisyyden hahmottamiseen ja tutkimiseen.

Opas vastaa suoraan myös paitsi **opetussuunnitelmien arvopohjaan**, myös useisiin **laaja-alaisen osaamisen tavoitteisiin**. Oppaan toiminnalliset harjoitukset vahvistavat nuorten vaikuttamisen, aktiivisen kansalaisuuden ja kestävän kehityksen edistämisen taitoja (L7, POPS 2014). Lukio-opetuksen laaja-alaisen osaamisen osa-alueista oppaassa korostuvat erityisesti yhteiskunnallinen sekä globaali- ja kulttuuriosaaminen. Opas sopiikin monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin.

Ammatillisen koulutuksen tutkinnon perusteisiin oppaan harjoitukset vastaavat erityisesti kestävän kehityksen yleisen osaamisalueen osalta. Oppaan systeminen lähestymistapa, kestävän kehityksen tarkastelu eri näkökulmista, eettiseen pohdintaan kannustavat harjoitukset ja tehtävien lukuisat soveltamismahdollisuudet ovatkin erinomaisesti hyödynnettävissä myös ammatillisissa opinnoissa.

Mikä Taksvärkki ry?

Taksvärkki ry:n työn keskiössä ovat nuoret muutoksenteekijät ja yhdenvertaisuus, erityisesti sukupuolten tasa-arvo ja vammaisinkluisio.

Työmme Suomessa ja globaalissa etelässä tähtää sosiaaliseen muutokseen. Nuoret globaalissa etelässä tekevät aktiivista vaikuttamistyötä muun muassa koulutuksen, terveydenhuollon ja toimeentulon mahdollisuuksien parantamiseksi. Työllämme tavoittelemme myös sitä, että aikuiset tarjoavat tähän paremmat mahdollisuudet. Taksvärkin kehitysyhteistyöhankkeissa yli 2000 haavoittuvassa asemassa elävää nuorta koulutetaan vuosittain ihmisoikeuksista, elämäntaitoista ja toimeentulon hankkimisesta.

Yhdistämällä globaalikasvatuksen ja kehitysyhteistyön vahvistamme ymmärrystä globaalista oikeudenmukaisuudesta ja sen haasteista. Globaalikasvatuksellamme tuemme nuorten ja kasvattajien valmiuksia edistää yhdenvertaista maailmaa ja kestävää kehitystä. Kulmakiviä globaalikasvatustyössämme ovat ihmistenvälisyys ja sosiaalisen kestävyys teemat, kriittinen ajattelu ja valtarakenteiden tarkastelu sekä nuorten osallisuuden ja vaikuttamisen tukeminen.

Oppaan käyttö ja harjoitusten ohjaaminen

Liitteet, joita tehtävissä tarvitaan, on merkitty tehtävien ohjeistuksiin. Liitteet löytyvät Taksvärkin verkkosivuilta osoitteesta taksvarkki.fi/vaikuttamisopas. Osaan materiaaleista on suorat bitly-linkit.

Harjoitusten alkuun on merkitty symboleilla seuraavat asiat:

kesto

ryhmäkoko

pääkäsitteet, joiden
selitteet löytyvät
sanastosta (liite 9)

ikäsuositus

yhteensopivat
harjoitukset

6

Muut oppaassa käytetyt symbolit:

selkosuomennettu

osa vaikuttamispolkua
(lisätietoa s. 9–11)

Saavutettavuus ja selkokieli

Vaikuttaminen kuuluu kaikille! Oppaan harjoituksiin on pyritty sisällyttämään monipuolisesti erityyppisiä menetelmiä, jotta opas palvelee mahdollisimman hyvin erilaisia oppijoita. Osia oppaasta on selkosuomennettu.

Huom. Opas ei kuitenkaan kokonaisuudessaan täytä saavutettavuus- tai selkokieliyskriteerejä. Seuraavalle sivulle on koottu vinkkejä selkokieliseen ohjaamiseen.

Vinkkejä selkokieleiseen ohjaamiseen

- Kerro ensin lyhyesti, mistä harjoituksessa kokonaisuudessaan on kyse ja mitä siinä tehdään. Sen jälkeen ohjeista harjoitus yksi vaihe kerrallaan. Varmista, että kaikki ovat ymmärtäneet ohjeet.
- Jos annat ohjeet suullisesti, puhu rauhalliseen tahtiin, ääntäen sanat selkeästi ja kuuluvalla äänellä. Älä kuitenkaan huuda, puhu korostetun hitaasti tai s-e-l-k-e-ä-s-t-i. Puhu luonnollista puhekieltä, mutta vältä murteellisia sanoja ja slangi-ilmaisuja.
- Jos kaikki eivät ymmärtäneet, mitä sanoit, yritä sanoa sama toisin sanoin. Voit myös kokeilla ohjeen kirjoittamista taululle tai havainnollistamista esimerkiksi piirroksin tai elekielellä (osoittamalla, näyttämällä harjoitukseen tarvittavia välineitä jne.).
- Voit kirjoittaa ohjeet myös esimerkiksi dialle. Yksinkertaiset, numeroidut työvaiheet ovat selkeimmät.
- Käytä lyhyitä virkkeitä, aktiiviverbejä ja helppoja sanoja (esim. ei pitkiä yhdyssanoja tai vieraskielisiä ilmauksia).
- Vaikka annat ohjeet suullisesti, kirjalliset ohjeet voivat tukea mieleen palauttamista ja ymmärtämistä.
- Myös kuvat ja kaaviot voivat tukea ymmärtämistä.

7

Tunnetaidot osana vaikuttamista

Nuorilla saattaa herätä voimakkaita tunteita liittyen harjoitusten aiheisiin, kuten eriarvoisuuteen, kehitysyhteistyöhön ja tulevaisuuteen. Se on ymmärrettävää, koska näihin kysymyksiin liittyvä keskustelu julkisuudessa ja somessa on usein kiivasta ja mielipiteet kärkkäitä.

VINKKI

toivoajatoimintaa.fi löydät runsaasti laadukkaita harjoituksia tunteiden käsittelyn tueksi!

Tunteet eivät ole vain mielen sisäisiä, vaan niillä on myös aina keholliset vastineensa. Jotkin tunteet, kuten ahdistus, turhautuminen, syllisyys tai ärtymys, voivat tuntua erityisen epämiellyttäviltä. Hankalien tunteiden herääminen kertoo kuitenkin siitä, että olemme jonkin itsellemme tärkeän äärellä. Kokemamme haastavat tunteet kertovat monesti muutoksen tarpeesta. Kun pysähdymme tunteidemme äärelle ja opettelemme sanallistamaan fiiliksemme, tunteet voivat toimia motivaation lähteenä haluamamme tulevaisuuden edistämässä.

Tunteita ei siis kannata lähtökohtaisesti erotella positiivisiin ja negatiivisiin, sillä niillä kaikilla on oma viestinsä ja tarkoituksensa. Harjoituksen ohjaajana sinun kannattaa kuitenkin miettiä jo etukäteen, miten suhtaudut ryhmässä herääviin erilaisiin tunteisiin.

Mihin sä haluat vaikuttaa? Vinkkejä aloittelevalle vaikuttajalle

Monissa tämän oppaan harjoituksissa vaikuttamista harjoitellaan nuorten itse valitsemien haasteiden parissa. Tältä sivulta löydät vinkkejä siihen, miten voit ohjata nuoria valitsemaan aiheita, joihin he haluavat itse vaikuttaa. On hyvä rajata ongelma mahdollisimman tarkkaan. Esimerkiksi jos nuoria huolestuttaa laaja, viheliäinen ongelma, kuten ilmastonmuutos, voi olla hyvä purkaa sitä osiin.

Keskustelukysymyksiä ongelman valinnan pohjustukseen:

- Mikä sinua on harmittanut viime aikoina?
- Mitä haluaisit muuttaa (omassa koulussasi / kotikaupungissasi / maailmanlaajuisesti)?
- Mikä on sinulle tärkeää?
- Millaisia haasteita nuoret koulussasi / kotikaupungissasi / maailmanlaajuisesti kohtaavat?

8

Keskustelukysymyksiä viheliäisen ongelman rajaamiseen:

- Miten ongelma näkyy sinun elämässäsi / lähiympäristössäsi?
- Miten ongelma vaikuttaa nuorten elämään (koulussasi, Suomessa, alueella X)?
- Miten ongelma vaikuttaa eläimiin (asuinpaikkakunnallasi, Suomessa, alueella X)?

Käy kävelyllä ja tarkkaile lähiympäristöäsi. Mitä sellaista havaitset, joka on säilyttämisen arvoista? Entä mitä haluaisit muuttaa?

Listaa viikon ajan ongelmia, joita sinulle itsellesi tulee mieleen, ja joita nousee esiin mediassa, koulussa ja ystävien kanssa jutellessa.

Inspiroidu muiden nuorten tärkeinä pitämistä aiheista! Keväällä 2023 kysyimme sadoilta yhdeksäsluokkalaisilta Tampereen Vaikuta!-päivillä, mihin he haluaisivat vaikuttaa. Suosituimmat aiheet olivat:

1. Mielen terveyspalveluiden parempi saatavuus nuorille ja nopeampi hoitoon pääsy
2. Enemmän edullisia harrastusmahdollisuuksia nuorille
3. Kouluruoka
4. Ilmastomuutos

Vaikuttamispolku

Vaikuttamispolku auttaa erityisesti silloin, kun olette suunnittelemassa laajempaa vaikuttamisprojektia. Polulle on listattu esimerkkejä harjoituksista, joiden avulla voitte suunnitella ja toteuttaa vaikuttamisteon tai -tempauksen aina toivotun tulevaisuuden kuvittelusta toiminnan arviointiin saakka.

VAIKUTTAMIS-
POLKU

Eri puolille opasta on ripoteltu erityisiä vaikuttamispolkuaktiviteetteja. Polun tehtävät on merkitty vasemmalla näkyvällä kissa-symbolilla. Polun aktiviteetit on koottu kokonaisuudessaan myös Taksvärkin verkkosivuille (taksvarkki.fi/vaikuttamisopas). Polun kolmessa ensimmäisessä osassa on malli siitä, miten eläinten oikeuksia ajavaa projektia voisi sanallistaa. Esimerkissä nuoret ovat valinneet ratkaistavaksi ongelman: "Suomessa hylätään joka vuosi 10 000 kissaa".

Näkemys tulevaisuudesta

Vaikuttamistoiminnan suunnittelu helpottuu, kun porukkanne tietää, mitä kohti olette matkaamassa. Mitä konkreettisemmin osaatte kuvitella toivomanne tulevaisuuden, sitä paremmin löydätte keinoja sen edistämiseksi.

- Toisenlaista todellisuutta rakentamassa (s. 20)
- Mihin sä haluat vaikuttaa? (s. 8)
- Vaikuttamispolku: Näkemys tulevaisuudesta (s. 26)
- Tulevaisuuteni tekoina (s. 27)

Juurisyyt – mitä tekijöitä ongelman taustalla on?

Kaikkien ongelmien taustalla on pintapuolisia syitä, joita pystymme nimeämään kohtuullisen vaivattomasti. Viheliäisten ongelmien (s. 32) haastaminen vaatii kuitenkin syvälle juurisyihin pureutumista.

- Juurisyiden jäävuori (s. 33)
- Perusteltua vai pelkistettyä – juurisyiden tarkastelu mediassa (s. 53)

10

Millainen vaikuttaja minä olen?

“Tunne itsesi” sanoivat jo muinaiset kreikkalaiset. Kun osaat sanoittaa itsellesi tärkeitä asioita, arvoja ja vahvuksiasi, hahmotat paremmin, millä voimavaroilla ja mitä kohti haluat pyrkiä.

- Mikä minulle on tärkeää? (s. 20, osat 1 & 2)
- Oma vaikuttamisteokseni (s. 64)

Vaikuttamisen esteet

Vaikuttamisprojektia suunnitellessa on hyvä kartoittaa, millaista vastustusta tavoittelemanne muutos voi aiheuttaa. Erityisesti nuoret vaikuttajat saattavat kohdata kyseenalaistamista tai jopa vähättelyä, joten on tärkeää tietää, miten mahdolliseen kritiikkiin voi vastata. Myös omasta jaksamisesta huolehtiminen on oleellista.

- Vaikuttamisen vaikeudet (s. 46)
- Vaikuttamispolku: Millaisia haasteita voimme kohdata (s. 48)
- Pidä huolta itsestäsi (s. 64)
- Lobbaussimulaatio (s. 67)

Toiminta – sopivien vaikuttamiskeinojen valinta

Nyt on itse toiminnan aika! Sopivan vaikuttamisteon tai -toiminnan suunnittelu kannattaa aloittaa tutustumalla erilaisiin vaikuttamisen keinoihin ja täsmentämälle, mitä haluatte konkreettisesti tehdä.

- Vaikuttamiskortit (s. 59)
- Vaikuttamispolku: Hankkeen tavoitteet ja oma toimintamme (s. 60)
- Muistakaa, että voitte hyödyntää vaikuttamisprojektissanne myös useampaa yhteensopivaa keinoa!

Vie viestiä eteenpäin!

Kynttilää ei kannata jättää vakan alle eikä vaikuttamistoimintaa vain omaksi tiedoksi. Vaikuttajan yksi perustaito on kyky viestiä vaikuttamistavoitteista ja -toiminnasta erilaisille yleisöille.

- Vakuuttavaa vai vaikuttavaa – Miten voimme viestiä tavoitteistamme? (s. 65)
- Miettikää, miten voitte esitellä vaikuttamisprojektianne myös muille: miten olisi vaikkapa kouluun tai lähikirjastoon tehty näyttely, koulun blogi tai some-tilit, vinkki paikallislehteen, projektien esittelytilaisuuden järjestäminen...

11

Vaikuttamisprojektin jälkeen – miten onnistuimme

Kun vaikuttamisprojekti on valmis, kannattaa käyttää vielä hetki sen pohtimiseen, mikä projektissa onnistui ja mitä on vielä mahdollista hioa ensi kertaa varten.

- Toiminnan arviointi (s. 76)

1.

TULEVAISUUDET

Tulevaisuus nuorten silmin

”Nuorten pitää saada vaikuttaa, koska ihan kirjaimellisesti nuoret ovat tulevaisuus – meidän täällä tulevaisuudessa sitten eletään – ja siksi meidän on siis tärkeää vaikuttaa, millainen tulevaisuus meillä on.” – Kaisla, 16, Suomi

”Haluamme tulevaisuuden, jossa jokainen nuori saisi olla oma tasavertainen itsensä ilman syrjinnän kokemuksia. Haluamme tulevaisuuden, jossa nuoret voivat paremmin, ja jossa jokainen saisi tukea ja apua haasteisiinsa ajoissa. Challengers-ryhmän toiminnassa edistämme sitä, että nuoret saavat äänensä kuuluviin ja uskaltavat puhua mielenterveydestä ja yhdenvertaisuudesta.” – Taksvärkki ry:n Challengers-nuorten ryhmä, syksy 2023

”Kuvittelemme tulevaisuutta, jossa jokainen henkilö voi tuoda kouluun oman itsensä ja kaikkien moninaisuutta arvostetaan. Opettajaopiskelijoiden vaikuttajaryhmässä haluamme tukea sitä, että opettajaopiskelijat arvostavat alan yhteisöllisyyttä ja saavat koulutuksessaan tarpeeksi työkaluja moninaisuuden huomioimiseen tulevaisuuden työelämässä.” – Taksvärkki ry:n opettajaopiskelijoiden vaikuttajaryhmä, syksy 2023

”Vammaiset nuoret voivat olla osa muutosta. Meidän pitää saada tuoda mielipiteemme esiin meitä koskeissa asioissa.” – Ndenda, 17, Malawi

”Haluan vaikuttaa siihen, että meitä vammaisia ei syrjitä. Minulle kuuluvat samat oikeudet kuin muillekin.” – Abioseh, 15, Sierra Leone

Pohdi nuorten kanssa:

1. Minkälaista syrjintää vammaiset nuoret kohtaavat?
2. Miksi on tärkeää, että sekä vammaiset että vammattomat nuoret pääsevät vaikuttamaan tulevaisuuteen ja tuomaan mielipiteensä esiin?

Vaikuttaminen on toivomamme tulevaisuuden todeksi tekemistä

Pystymme helposti ennakoimaan, mitä elämässämme tapahtuu seuraavien minuuttien aikana. Kuitenkin mitä pidemmälle kuvittelemme tai mitä laajemmin otamme koko maapallon huomioon, sitä hämärämmäksi näkymä muuttuu. Monimutkaisten globaalien haasteiden edessä etenkin vaihtoehtoisten, kestävämpien ja oikeudenmukaisempien **tulevaisuuksien kuvittelu** ja niiden eteen toimiminen voi tuntua haastavalta. Historialliset kehityskulut, nykyhetkessä vaikuttavat ilmiöt sekä tulevaisuuteen liittyvät oletukset ja tunteet voivat rajoittaa mielikuvitustamme.

Monet aiempien sukupolvien kuvittelemat kestävämmät ja oikeudenmukaisemmat tulevaisuudet ovat jo käyneet toteen, kuten naisten äänioikeus tai ympäristöä suojelevat lait osoittavat. Yhteiskunnalliset muutokset eivät ole tapahtuneet itsestään. Aikanaan hyvinkin radikaaleina tai naurettavina nähtyjä tulevaisuuksia on ensin täytyntä pystyä kuvittelemaan. Itsestään selvinäkin pitämiemme asioiden taustalla on yhteisvoimin tehtyä ja rohkeaa vaikuttamistyötä, haasteista huolimatta. **Tulevaisuus ei vain tapahdu, sitä rakennetaan pienistä teoista koostuvalla polulla!**

14

Millainen on meidän roolimme ja vastuumme? Tulevaisuustaitojen harjoittelu tukee toimintaamme vaikuttajina ja luo uskoa muutoksen mahdollisuuteen. Hyvä lähtökohta on tunnistaa ja haastaa tulevaisuudesta tekemiämme oletuksia. Onko meillä yksipuolinen kuva tulevaisuudesta? Mitä pidämme itsestään selvänä? Yhdessä ja erikseen voimme pohtia mikä on meille ja muille tärkeää nyt ja tulevaisuudessa. Miten voimme huomioida muiden ihmisten, muunlajisten ja luonnon hyvinvoinnin? **Utopioitaan** kannattaa rohkeasti kuvitella ja jakaa ajatuksiaan niistä muille. Näin voimme kriittisesti arvioida ja monipuolistaa kuvaamme tulevaisuudesta.

Tulevaisuusajattelun perusteet

1. Kukaan ei voi tietää tarkalleen, miltä tulevaisuus näyttää. Tulevaisuuksia on erilaisia: mahdollisia, mahdottomia, toivottuja, ei-toivottuja, yllättäviä...
2. Tulevaisuutta voi ennakoida. Tulevaisuustutkimusta tehdään jatkuvasti.
3. Voimme omalla toiminnallamme vaikuttaa tulevaisuuteen. Voimme tukea haluamiamme kehityskulkuja.
4. Meillä on vastuu ajatella tulevaisuutta. Toimintamme vaikuttaa myös tulevien sukupolvien elämään.

Haasta valloitetut tulevaisuudet!

Tavoitteet

- Oppia tulevaisuusajattelun perusteita
- Haastaa näkemyksiä (epä)todennäköisistä ja (epä)toivotuista tulevaisuuksista
- Pohtia omia tulevaisuuteen liittyviä tunteita
- Tunnistaa, miten käsityksemme tulevaisuudesta vaikuttavat toimintaamme

Ennakovalmistelut: työskentelyyn varattava tila, jossa mahdollisuus liikkua

20 min

koko ryhmä

ableismi,
esteettömyys

2, 3, 5

6.-luokkalaiset
yläkoulu
toinen aste

Harjoituksen kulku

15

Määrittäkää ennen työskentelyn aloittamista tilassa jana, jonka toinen pää on "epätodennäköinen" ja toinen "todennäköinen".

Pyydä nuoria liikkumaan tilassa. Lue ääneen tulevaisuuteen liittyvä väittämä (seuraavalla sivulla). Kehota ensin nuoria kuvittelemaan, miltä kehossa tuntuisi, jos tulevaisuusväittämän mukainen tulevaisuus toteutuisi. Miltä se tuntuisi jaloissa? Selässä? Rintakehässä? Käsissä? Liikkumisen jälkeen voi ravistella kehon.

Pyydä sitten nuoria asettumaan janalle sen perusteella, vaikuttaako väittämän kuvailema tulevaisuus heidän mielestään todennäköiseltä vai epätodennäköiseltä 30 vuoden päästä.

VINKKI

Alkuun voi ottaa lämmittelyharjoituksena jonkin hauskan esimerkin tulevaisuusväittämästä, esim. Avaruusoliot valloittavat maapallon.

Kun nuoret ovat asettuneet janalle, tarkastelkaa jakaumaa. Jos suurin osa nuorista on asettunut johonkin tiettyyn kohtaan janalla, voitte tunnistaa, että tulevaisuus on valloitettu!

Pohtikaa yhdessä, **mitä syitä löytyy sille, että suurin osa ajattelee samalla tavalla tulevaisuudesta.** Voit myös pyytää janan eri kohdissa olevia nuoria perustelemaan näkemyksiään.

Jokaisen väittämän kohdalla voitte keskustella:

1. Miksi väittämän kuvailema tulevaisuus olisi (epä)todennäköinen?
2. Miten olette päätyneet tähän käsitykseen? Kuka tai mikä siihen on vaikuttanut?
3. Miten oma käsityksenne tulevaisuudesta vaikuttaa tämänhetkiseen toimintaanne?
Jos ajattelit, että tämä tulevaisuus on (epä)todennäköinen, kannustaako se sinua toimimaan tietyllä tavalla tai olemaan toimimatta ollenkaan?
4. Onko tulevaisuus itsestään selvä vai voisiko sille kuvitella vaihtoehtoja?
5. Kuvaako tulevaisuusväittäjä sitä mitä toivoisit tapahtuvan?

Tulevaisuuteen liittyviä väittämiä:

Seuraavat väittämät on luotu osittain ChatGPT:n avulla. Lisävinkkejä tekoälyn käyttöön ongelmien kartoittamisessa löytyy s. 51.

VINKKI

Myös nuorten itse keräämiä tai ideoimia tulevaisuusväittämiä voi hyödyntää!

RAUHA	<ul style="list-style-type: none"> • Sodat ja aseelliset konfliktit vähenevät maailmassa merkittävästi. • Suomessa uutiset raportoivat jatkuvasti sodista ja konflikteista.
ERiarvoisuus	<ul style="list-style-type: none"> • Eriarvoisuus, ero rikkaiden ja köyhien välillä, kasvaa. • Suomessa nuorten mielenterveysongelmat vähenevät.
ILMASTONMUUTOS	<ul style="list-style-type: none"> • Ilmastonmuutos pahenee ja aiheuttaa vakavia tuhoja ja uhkia. • Suomessa saimaannorppa ei ole enää uhanalainen.
TEKNOLOGIA	<ul style="list-style-type: none"> • Ihmisten kehittämä uusi teknologia, kuten tekoäly, ratkaisee ilmastonmuutoksen. • Suomalaiset keksivät teknologiaa, joka mahdollistaa yksityisautoilusta luopumisen.
IHMISOIKEUDET	<ul style="list-style-type: none"> • Vähemmistöjen oikeuksia poljetaan yhä kiivaammin. • Suomessa löydetään tehokkaita keinoja vähentää rasismia.
NUORET	<ul style="list-style-type: none"> • Nuoret ovat keskeisessä roolissa päätöksenteon prosesseissa. • Suomessa 16-vuotiaat saavat äänestää eduskuntavaaleissa.
TASA-ARVO	<ul style="list-style-type: none"> • Kaikki maailman tytöt pääsevät kouluun. • Suomessa ketään ei syrjitä sukupuolen perusteella.
VAMMAIS-INKLUSIO	<ul style="list-style-type: none"> • Kaikki tilat ovat esteettömiä – vammaisten henkilöiden ei tarvitse etukäteen ottaa selvää, pääsevätkö he liikkumaan jossakin tilassa. • Jokaisella – myös vammaisella – nuorella on mahdollisuus valita itseään kiinnostava harrastus.

Tästä tulevaisuuteen

Tavoitteet

- Tutustua tulevaisuusajatteluun työkaluna
- Harjoitella tulevaisuusajattelua käytännössä

Tarvikkeet: tulevaisuuskuvittelun audio (bit.ly/tulevaisuuskuvittelu) tai seuraavalla sivulla olevasta tekstistä ääneen luettuna

15–20 min

yksilötyöskentely

6.-luokkalaiset
yläkoulu
toinen aste

vaikuttamiskortit
(s. 59), 4

Osa 1: Tulevaisuuden kuvittelu

17

Lue harjoituksen alustus ääneen osallistujille:

”Tässä tehtävässä pääset kuvittelemaan toivomaasi tulevaisuutta! Siirrymme vuoteen 2050, joka on noin 30 vuoden päässä tästä hetkestä.

Tulevaisuuden kuvittelu on tehtävässä helpotettu erilaisilla kysymyksillä, mutta sinun ei tarvitse vastata kaikkiin niistä. Sellaisen kuvitteleminen, mitä ei ole nyt olemassa tai mitä ei ole kokenut tai nähnyt, voi olla haastavaa. Sinun ei kuitenkaan tarvitse huolestua siitä. Tässä tehtävässä riittää, että pitää mielen avoinna ja katsoo mitä tällä kertaa tapahtuu. Mielikuvasi tulevaisuudesta voivat olla tarkkoja ja yksityiskohtaisia, mutta ne voivat myös olla vain esimerkiksi värisävyjä, ääniä, tuoksuja ja tunnelmia. Kaikki on sallittua. Jos taas mitään ei oikein tunnu tapahtuvan, ota harjoitus tilaisuutena rauhoittua ja olla tässä hetkessä. Voit yrittää tulevaisuuskuvittelua uudestaan joskus toiste.

Löydä mahdollisimman rento asento. Sulje silmäsi. Hengitä muutaman kerran syvään, sisään ja ulos.”

Seuraavaksi lue tulevaisuuskuvittelutarina osallistujille ääneen tai soita se Taksvärkin Soundcloud-tililtä: soundcloud.com/taksvarkki-ry.

Aikamatka tulevaisuuteen (S)

On vuosi 2050. Avaat silmäsi. Heräsit juuri. Olosi on virkeä, koska nukuit hyvin. Miltä kehossasi tuntuu?

Nouset ylös ja katselet ympärillesi. Ajattelet: ”Juuri tällaisessa paikassa haluan asua.” Millaisessa paikassa kotisi on? Mitä näet ympärilläsi? Kuuletko ympärilläsi ääniä? Asuuko kodissasi tai sen lähellä ihmisiä tai muita eläimiä? Miltä sinusta tuntuu, kun olet heidän kanssaan?

Sinulla on nälkä, joten teet aamupalaa. Mitä syöt? Mistä saat vettä? Entä mistä saat sähköä ruuan lämmittämiseen?

Nyt sinulla on kylläinen olo. Kun olet syönyt, mitä teet lopulle ruualle tai jätteille?

Sinusta tuntuu tosi hyvältä olla elossa juuri tänään! Mitä aiot tehdä tänään? Teetkö töitä? Muista, että tämä on unelmiesi maailma. Sinun ei tarvitse tyytyä sellaiseen, mitä et oikeasti halua.

Miten matkustat, jos siirryt päivän aikana toiseen paikkaan?

Mikä sinua kiinnostaa?

Miten saat tietoa kotimaasi ja maailman tapahtumista? Millaisia uutisia haluat kuulla? Mitä ajattelet muista ihmisistä?

Millaisia haasteita voit kohdata päivän aikana? Mikä tuo sinulle turvaa?

Mikä saa sinut nauramaan? Millaisia toiveita sinulla on?

Osa 2: Tulevaisuusajattelu työkaluna

Nuoret voivat kertoa kuvittelemastaan tulevaisuudesta muille esimerkiksi kirjoittamalla tarinan, piirtämällä kuvan, toteuttamalla unelmakartan tai keskustellen.

Ohjeista nuoria pohtimaan seuraavia kysymyksiä joko itsekseen tai pienryhmissä:

1. Millainen oloni on tulevaisuuskuvittelun jälkeen?
2. Mitkä kuvittelutehtävän kysymyksistä tuntuivat helpoimmilta? Entä mitkä olivat vaikeita? Miksi?
3. Minkä luulet vaikuttavan siihen, millaisia mielikuvia vuodesta 2050 sinulle syntyi (esim. some, elokuvat, koulu)?

Keskustelkaa lopuksi:

1. Millaisia asioita osallistujat kuvittelivat? Erosivatko kuvitelmat toisistaan? Miksi?
2. Mitä mieltä olette väitteestä: "Vaikuttaminen on toivomamme tulevaisuuden tekemistä todeksi"?
3. Mitä hyötyä tulevaisuusajattelusta on?

Toisenlaista todellisuutta rakentamassa

Tavoitteet

- Oppia sanoittamaan itselle tärkeitä arvoja ja asioita
- Pohtia, miten arvot ohjaavat toimintaamme
- Opetella kuvittelemaan, miltä nykyisestä (mahdollisesti) erilaisille arvoille ja periaatteille perustuva yhteiskunta voisi näyttää
- Ymmärtää, että ei ole olemassa yhtä väistämätöntä tulevaisuuskulkua, vaan jokainen meistä voi vaikuttaa siihen, millaisena tulevaisuus toteutuu

Tarvikkeet: arvolista, 3. osan kysymykset ja apumoniste (taksvarkki.fi/vaikuttamisopas), A4- ja A3-kokoiset paperiarkit

osa 1: 20 min
osa 2: 20 min
osa 3: 40 min

yksilö- ja
pienryhmätyö,
yhteinen
keskustelu

8.–9. lk.
toinen aste

1, 4, 5, 7,
vaikuttamiskortit
(s. 59)

Osa 1: Mikä minulle on tärkeää?

Kerro aluksi, että harjoituksen ensimmäisessä osassa pohdimme, mikä on itse kullekin meistä tärkeää. Jaa kaikille nuorille oma A4-kokoinen paperiarkki ja heijasta seuraavalla sivulla olevat kysymykset valkokankaalle. Kerro, että seuraavan noin 5–10 minuutin ajan he saavat **vapaasti piirtää ja kuvittaa** ajatuksiaan kysymyksistä. Piirroksen ”laadulla” ei ole väliä, vaan tarkoituksena on käyttää luovuutta ajattelun apuna ja kimmokkeena. Voit laittaa työskentelyn taustalle soimaan rauhallista musiikkia, mikäli se sopii ryhmän nuorille.

Kysymyksiä, joiden avulla itselle tärkeitä asioita voi pohtia:

1. Mitkä asiat ovat minulle kaikkein tärkeimpiä elämässä? Mitkä asiat tekevät elämästä merkityksellistä minulle?
2. Mistä saan voimaa? Mistä innostun?
3. Mitkä asiat herättävät minussa voimakkaita tunteita?
4. Ketä ihailen? Miksi?
5. Mistä olen elämässäni ja itsessäni ylpeä?

Piirtämisharjoituksen jälkeen ohjaa nuoria **muotoilemaan piirtäessä heränneet ajatukset arvoväittämien** muotoon. Kirjoittakaa väittämät muotoon "Minulle on tärkeää, että..."

Esimerkiksi: "Minulle on tärkeää, että minulla on tulevaisuudessa hyvä palkka."

Voitte käyttää arvotyöskentelyssä (osat 1 ja 2) pohjana harjoitusta varten laadittua **apumonistetta**. Arvoväittämät täytetään monisteen kohtaan 1. Sivulta 23 löytyvä täytetty apumoniste auttaa hahmottamaan harjoituksen kokonaiskulkua.

Osa 2: Kaiken takana on arvot

Seuraavaksi kaivaudutaan syvemmälle siihen, minkälaisia arvoja tärkeinä pitämiemme asioiden taustalla on.

Pyydä nuoria valitsemaan yksi kirjoittamistaan arvoväittämistä ja muuttamaan se miksi-kysymysmuotoon (monisteen kohta 2).

Tämän jälkeen nuoret listaavat mahdollisimman kattavasti erilaisia syitä valitsemansa asian tärkeydelle omassa elämässään tai maailmassa ylipäätään (3).

Vastausten fokus tulisi olla siinä, mitä tärkeä asia mahdollistaa, tarjoaa, antaa tai tuo elämään minulle tai muille. Eryteisesti jotta-lauseissa näihin ohjaavat hyvin alut "Jotta pystyn / saan / voin / kykenen / minulla on mahdollisuus...". Samat alut toimivat myös muiden tai kaikkien ihmisten näkökulmasta, esim. "Jotta (kaikki) ihmiset pystyvät / saavat...". Koska-lauseissa vastaukset ovat helposti moninaisempia.

Tämän jälkeen nuoret tutustuvat arvoihin, esimerkiksi valkokankaalle heijastetun arvolistan avulla. Nuoret lähtevät jäljittämään jotta/koska-vastauksiensa takana olevia arvoja. Arvoja voi listata useita, ja niitä voi hyvin keksiä myös itse (4).

Apukysymyksiä sopivan arvon löytämiseen:

- Mikä arvoista **tuntuu** sopivalta kuvaamaan vastaustani?
- Minkä **tarpeen** tunnistan vastaukseni takaa?

Prosessi (jotta/koska-listaus ja arvon määrittäminen) toistetaan vielä muutamalla muulla 1. osassa tuotetulla väittämällä (5). Monisteen täyttämistä voi jatkaa sen kääntöpuolelle samalla kaavalla.

Vähitellen samat tai samankaltaiset arvot alkavat toistua listauksissa. Arvot ryhmitellään klustereiksi esimerkiksi eri värien avulla (6). Esimerkkimonisteella nuori on vastauksiensa perusteella huomannut, että erityisesti yhteisöön liittyvät arvot korostuvat hänen listauksessaan.

Lopuksi nuoret tarkastelevat, löytyykö arvolistasta jokin heitä puhutteleva arvo, joka ei tullut ilmi tehtävän aikana. Lopulliseen omaan listaukseensa nuoret voivat valita 3–5 itselleen tärkeintä arvoa.

Kun nuoret ovat määrittäneet arvonsa, ohjeista heidät **pohtimaan pareittain seuraavia kysymyksiä**:

1. Mikä ero on sillä, ohjaako elämää ja päätöksiä esimerkissä mainittu ”hyvä palkka” vai ”yhteisöllisyys/halu kuulua yhteisöön”? Miten tämä näkökulman muutos vaikuttaa siihen, miten ihminen toimii suhteessa toisiin tai ympäristöön?
2. Miltä elämäsi näyttää, jos prioriteettisi on alussa nimeämäsi tärkeä asia? Entä jos elämäsi ohjaa sen taustalta löytämäsi arvo? Millaisia samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia näiden kahden elämän välillä on?
3. Samoja arvoja voidaan myös toteuttaa monilla eri tavoilla. Miten esimerkiksi hyväksyntää voidaan hakea muuten kuin hankkimalla statussymboleja?
4. Millä eri tavoin jotain nimeämistäsi arvoista voidaan toteuttaa? Ovatko jotkin näistä tavoista esimerkiksi ekologisesti tai eettisesti kestävämpiä kuin toiset?

Perimmäisten arvojen sanallistaminen herättelee nuoria siihen, että toiminnan suuntaaminen arvojen avulla yleensä laajentaa elinpiiriämme ja syventää suhdettamme muihin ihmisiin ja ympäristöön.

1 Minulle on tärkeää, että.. (arvoväittämät)

Minulle on tärkeää, että minulla on tulevaisuudessa hyvä palkka.

Minulle on tärkeää, että kaikkia ihmisiä kohdellaan tasapuolisesti.

Minulle on tärkeää, että saan viettää aikaa ystävien kanssa.

2 Miksi minulle on tärkeää, että.. minulla on tulevaisuudessa hyvä palkka ?

3 "Jotta (pystyn / saan / voin / minulla on mahdollisuus...)"
 "Jotta kaikki ihmiset (pystyvät / saavat / voivat..)"
 "Koska (minä / kaikki ihmiset..)"

4 Arvot:
 valitse listasta/keksi itse

Jotta pystyn ostamaan siistejä juttuja.	→	Status, hyväksyntä
Jotta pystyn maksamaan laskut.	→	Turva, itsenäisyys, vapaus
Jotta minun ei tarvitse stressata niin paljon.	→	Hyvinvointi, terveys
Jotta voin tarjota perheelleni hyvän kodin.	→	Yhteisöllisyys , huolehtiminen, välittäminen, ihmissuhteet

5 Valitse toinen 1. kohdan arvoväittämistäsi, ja toista vaiheet 2-4.

Miksi minulle on tärkeää, että.. kaikkia ihmisiä kohdellaan tasapuolisesti ?

Jotta/koska..		Arvot:
Jotta kaikki pystyvät elämään hyvää elämää.	→	Tasa-arvo, yhdenvertaisuus
Jotta kaikki ihmiset tuntevat kuuluvansa joukkoon.	→	Myötätunto, yhteisö
Koska erilaisuus on rikkautta.	→	Ennakkoluulottomuus, kunnioitus
Koska kaikille ihmisille kuuluvat samat oikeudet.	→	Oikeudenmukaisuus

6 Mitkä (samankaltaiset) arvot toistuvat vastauksissasi? Merkkää väreillä tai kirjoita alle. Voit myös nimetä arvoja, jotka eivät tulleet esiin työskentelyssä, mutta jotka puhuttelevat sinua.

Yhteisöllisyys

Vapaus

Muista huolehtiminen

Hyvinvointi

Osa 3. Kohti kestävämpää, merkityksellistä elämää

Jaa nuoret kolmen hengen ryhmiin ja anna heille A3-kokoiset paperiarkit.

Nuoret valitsevat edellisessä vaiheessa työstämistään arvoista yhden, jonka he jakavat muiden ryhmäläistensä kanssa. Nuoret kirjoittavat arvonsa paperille. Kuvitteellisessa ryhmässä nämä voisivat olla esimerkiksi yhteisöllisyys, terveys ja reiluus.

Lue nuorille seuraava ohjeistus:

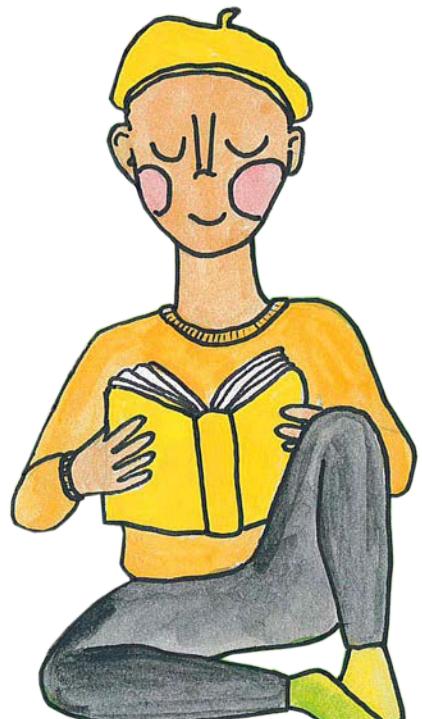
“Kuvitelkaa, että heräätte huomenaamulla, ja saatte mahdollisuuden määritellä oman kotikaupunkinne tai -maan elämän puhtaalta pöydältä. Miltä yhteisönne näyttäisi, jos kaiken sen toiminnan pohjana olisi nimeämänne arvot? Kuvittelun lähtökohtana on siis se todellinen maailmantilanne, missä elämme, eli erilaiset yhteiskuntien haasteet eivät ole kadonneet mihinkään. Niihin koitetaan kuitenkin vastata valitsemianne arvojen avulla, mahdollisesti uudella tavalla. Hahmotelkaa kuvaus arvojenne mukaisesta yhteisöstä joko kirjoittaen tai piirtäen.”

Yhteisörakennuksen kysymykset toimivat runkona kuvittelulle (liite 3). Heijasta ne nuorten nähtäville.

Työskentelyn lopuksi nuoret voivat luoda yhteisölleen oman **sloganin** tai **moton**. Esimerkiksi jos arvoina olisivat yhteisöllisyys, terveys ja reiluus, motto voisi olla: “Pitkää ikää ja elinvoimaa kaikille, yhdessä tekemällä.” Sloganin ympärille voidaan suunnitella myös juliste, jossa kuvataan elämää arvoyhteisössänne. Julisteet voidaan laittaa näkyviin koulun käytäville.

VINKKI

Millaisia sloganeita suomalaisesta yhteiskunnasta on tuotettu? Tutkikaa esimerkiksi viranomaisten, kansallisten organisaatioiden tai poliittisten puolueiden verkkosivuja. Millaista maailmankuvaa sloganit edustavat? Millaisten arvojen perustalle sloganit rakentuvat?

Keskustelkaa lopuksi vielä yhdessä koko ryhmän kanssa...

...nuorten hahmottelemista yhteiskunnista:

1. Oliko tasapainottelu kolmen eri arvon välillä helppoa?
2. Olisiko jokin asia kuvittelussa muuttunut selvästi, jos olisit valinnut työstettäväksi jonkin muun arvoistasi?
3. Mitkä "arvoyhteiskuntanne" piirteistä ovat sellaisia, joiden haluaisitte olevan osa myös meidän yhteiskuntaamme?
4. Mitkä listaamistanne yhteiskunnan osa-alueista olivat (radikaalisti) erilaisia kuin nykyisen yhteiskuntamme?

... ja niiden suhteesta tulevaisuuteen:

1. Mitä toimintaa tai muutosta "arvoyhteiskuntanne" toteutuminen vaatisi?
2. Miten te voitte edistää arvoihinne perustuvan tulevaisuuden toteutumista nyt?
3. Onko tulevaisuuden suunta ylipäätään mielestänne ennalta määritelty, vai voitteko oikeasti vaikuttaa siihen, millaisena tulevaisuus toteutuu?

Arvoyhteiskunnan visiointi tuo näkyviin sen, että kaiken toimintamme – niin yksilöiden, yhteiskuntien, kun yritystenkin – taustalla vaikuttavat jonkinlaiset arvot. Arvot suuntaavat toimintaamme ja päätöksiämme esimerkiksi resurssien jaosta, tiedon välittämisestä tuleville sukupolville sekä globaalista vastuusta. Arvot ovat hyvä lähtökohta tulevaisuuspohdinnalle, sillä pelkkää "unelmien tulevaisuutta" laajempaan arvopohjaisuus ottaa usein paremmin huomioon myös muut ihmiset ja ympäristön.

Kuten luvun johdannossa kerrottiin, tulevaisuusajattelun yksi lähtökohta on se, että kukaan ei voi ehdottomasti ennustaa, millainen tulevaisuus on. Sen vuoksi meillä on mahdollisuus olla rakentamassa haluamaamme tulevaisuutta. Toivottua tulevaisuutta kannattaa lähteä arvioimaan ja tarkentamaan yhdessä, kokemusten ja keskustelujen perusteella!

Näkemykset tulevaisuudesta

• Millaisen muutoksen haluatte saada aikaan omassa vaikuttamisprojektissanne?

- Voitte miettiä, millaisen tulevaisuuden haluatte. Miten se eroaa nykyhetkestä?
- Esimerkki: Kun ihmiset suunnittelevat kissan hankkimista, he ymmärtävät vastuun sen hoitamisesta.

• Miten tämä muutos näkyy

- koulussa
- vapaa-ajalla
- koko Suomessa
- koko maailmassa?

- Esimerkki: Suomessa kukaan ei enää hylkää kissoja. Muut maat ottavat mallia Suomesta.

• Miksi tarvitsemme tämän muutoksen?

- Keille on hyötyä tästä muutoksesta? Mieti asiaa seuraavien kannalta:
 - ihmiset
 - yhteisöt
 - eläimet
 - muu luonto

- Esimerkki: Kissat eivät kärsi, koska niillä on ruokaa ja koti. Järjestöt voivat käyttää rahaa muiden eläinten suojeluun, kun kissoja ei tarvitse auttaa.

• Mitä ihmisten pitää tehdä, että muutos tapahtuu? Vaatiiko tämän muutoksen tapahtuminen muutoksia esimerkiksi:

- ihmisten käyttäytymisessä
- rahan käytössä
- laissa
- asenteissa?

- Esimerkki: Ihmisillä pitää olla enemmän tietoa kissan hoitamisesta.

• Kenen pitää toimia? Kenen kanssa voitte tehdä yhteistyötä? Kenellä on valtaa auttaa muutoksessa?

- Esimerkki: Monet järjestöt auttavat eläimiä. Voimme tehdä yhteistyötä järjestöjen kanssa.

Tulevaisuuteni tekoina

Tavoitteet

- Tutustua siihen, miten omaa unelmatulevaisuutta on jo pyritty käytännössä toteuttamaan
- Ymmärtää systeemisyyttä – huomata, millaista toimintaa ja yhteistyötä tarvitaan
- Saada toivon ja inspiraation näkökulmaa myös omaan toimintaan

Ennakkovalmistelut: nuoret ovat jo visioineet toivottua tulevaisuutta, ja heillä tulee olla va-
littuna oma vaikuttamisongelma

30–40 min

4 henkilön
pienryhmät

yläkoulu
toinen aste

2, 3, 6/8, 10

Vaihtoehto 1.

27

Nuoret etsivät esimerkkejä siitä, miten ryhmän valitsemaa ongelmaa on pyritty ratkaise-
maan ja miten omaa unelmatulevaisuutta on jo pyritty käytännössä toteuttamaan (esim.
lakimuutokset, aloitteet, projektit ja yhteisöjen toiminta).

Esimerkkejä voi löytää:

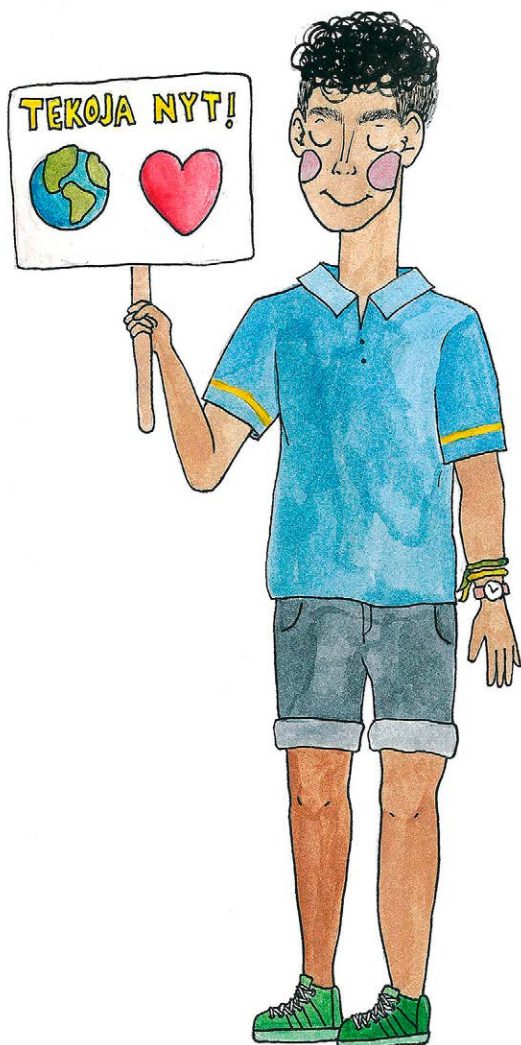
- omasta lähipiiristä, koulusta, harrastustoiminnasta
- kunnalta / kaupungilta
- eduskunnan toiminnasta ja kansallisesta politiikasta
- kansalaisjärjestöiltä
- tutkijoilta, julkiselta sektorilta, yrityksiltä
- kansainvälisiltä järjestöiltä tai yhteisöiltä (esim. EU tai YK)
- somevaikuttajilta

VINKKI

Tutustukaa Taksvärkki ry:n kehitysyhteistyöprojekteihin
Nepalissa ja Sierra Leonessa (s. 37).

Pohtikaa seuraavia kysymyksiä:

1. Mitä on tehty? Kuka on tehnyt?
2. Millaista tulevaisuutta on tavoiteltu?
3. Mikä valitsemassanne toiminnassa on mielestänne erityisen tehokasta ja tärkeää?
4. Millaisia haasteita tai esteitä on kohdattu? Mitä toteuttamisessa on täytynyt ottaa huomioon? Millaisia ristiriitoja toimintaan on liittynyt?
5. Mitä haluaisit sanoa toimijoille tai kysyä heiltä?
6. Millä tavalla voisit itse edistää unelmatulevaisuutesi toteutumista? Mitä lisäarvoa juuri sinä voisit tuoda?

Aika toimia!

Alkukartoituksen jälkeen nuoret valitsevat tavan, jolla haluavat osallistua unelmatulevaisuutensa rakentamiseen. He voivat esimerkiksi:

- Haastatella tarkemmin oman lähipiirin tai kouluyhteisön jäsentä, kunnallispoliitikkoa tai somevaikuttajaa
- Kirjoittaa kiitoskirjeen toimijoille
- Tehdä posterin, jossa kerrotaan toiminnasta "näinkin voisi olla" -tyylisesti
- Kirjoittaa mielipidekirjoituksen koulun blogiin / paikallislehteen
- Tehdä somevideon / postauksen aiheesta
- Järjestää oman kokeilun
 - miten voisit omassa arjessasi elää edes pienellä tavalla todeksi unelmoimaasi maailmaa? Kokeile viikon ajan!

Vaihtoehto 2.

Nuoret etsivät joko positiivisia uutisia tai esimerkkejä historian tai nykypäivän tapahtumista liittyen valitsemaansa teemaan ja unelmatulevaisuuden edistämiseen.

Lähteinä voi käyttää seuraavia uutispalveluja:

- maailma.net
- positive.news
- goodnews.eu.en

Vastatkaa edellisen vaihtoehdon yhteydessä oleviin pohdintakysymyksiin.

VINKKI

Historian saatossa on kuviteltu mahdottomaltakin kuulostavia tulevaisuuksia, joista moni näyttäytyy meille nykyään jopa itsestäänselvyytenä. Pyydä nuoria pohdimaan tärkeäksi kokemiaan asioita, esimerkiksi käyttämiään palveluita, tiloja tai esineitä (esimerkiksi terveydenhuolto, harrastukset, kirjasto, koulu, YouTube, puhelin tai hissi).

- Millaisesta tulevaisuudesta sen kehittäjät ovat unelmoineet?
- Mitä varten esine, tila tai palvelu on kehitetty?
- Millaisesta maailmasta se kertoo?
- Onko esineellä, palvelulla tai tilalla tulevaisuus: mitä sille kuuluu viiden vuoden kuluttua?

Voitte myös etsiä tarkempaa tietoa siitä, ketkä palveluita tai esineitä ovat edistäneet. Tutustu vinkkiharjoituksen inspiraationa käytettyyn tutkimukseen poliittisesta mielikuvituksesta (polima.fi).

2.

KRIITTINEN AJATTELU JA GLOBAALIT HAASTEET

Kriittinen ajattelu luo pohjaa maailman muuttamiselle

Onko kriittinen ajattelu valittamista ja kyynistä vikojen etsimistä? Ei suinkaan – kriittisessä ajattelussa on kyse paljon muustakin! Kriittinen ajattelija osaa tarkastella asioita eri näkökulmista ja kyseenalaistaa totuttuja ajatus- ja toimintatapoja sekä valtasuhteita. Hän reflektoi kriittisesti myös omaa toimintaansa ja sen vaikutuksia itsen, muihin ihmisiin ja ympäristöön lähellä ja kaukana. Kriittinen ajattelija tunnistaa oman asemansa ja vastuunsa suhteessa paikallisiin ja maailmanlaajuisiin ilmiöihin.

Kriittiseen ajatteluun kuuluu olennaisesti myös taito viedä reflektio osaksi toimintaa eli tunnistaa ongelmatilanteita ja toimia niiden ratkaisemiseksi. Kriittinen ajattelija tarvitsee myös tietoa tarkasteltavasta ilmiöstä, mutta kriittinen ajattelu ei ole vain asiantuntijoiden yksinoikeus. Kuka tahansa voi oppia kriittisen ajattelun taitoja, ja kaikkien yhteiskunnan osa-alueiden tulee olla avoimia kritiikille. Kritiikin avulla voimme muuttaa maailmaa!

Pohdi nuorten kanssa:

1. Voivatko seuraavat ilmiöt vähentää tai lisätä ihmisen kriittisen ajattelun taitoja? Miten?
 - a) Koulu
 - b) TikTok
 - c) Mainokset
 - d) Uskonto
2. Millainen elämä nähdään hyvänä ja tavoiteltavana yhteiskunnassamme?
3. Millainen tieto on uskottavaa?
4. Kuka päättää näistä käsityksistä? Kuka niistä hyötyy?

Juurisytyt ohjaavat huomion järjestelmien ongelmiin

Tämän luvun harjoituksissa nuoret harjoittelevat juurisyiden tunnistamista, kriittistä ajattelua ja vaikuttamistyöhön liittyvien haasteiden ylittämistä.

Globaalikasvatuksessa tarkastellaan monimutkaisia, toisiinsa kietoutuneita maailmanlaajuisia ilmiöitä, niin sanottuja **viheliäisiä ongelmia**. Kestävät ratkaisut näihin ongelmiin, kuten ilmastonmuutokseen, luontokatoon, terrorismiin, eriarvoisuuteen ja köyhyyteen edellyttävät monialaista, eri puolilla maailmaa toimivien tahojen ja ihmisten yhteistyötä. Lisäksi on pystyttävä kyseenalaistamaan vallitsevia toiminta- ja ajattelutapoja – siis ajattelemaan kriittisesti!

Tutkimusten mukaan usein esimerkiksi oppimateriaalit kuitenkin korostavat yksilöllistä vastuuta ilmastonmuutoksen kaltaisten ilmiöiden torjumiseksi. Osaltaan tämä kuulostaa loogiselta: nuorten laajemmat vaikutusmahdollisuudet nähdään rajallisina, kun taas omaan elämänpäiriin kuuluviin asioihin jokainen meistä voi vaikuttaa kohtuullisen pienellä vaivalla. Monien haasteiden kohdalla vaikuttamisen jarruna ja ongelman juurisyynä ovat kuitenkin yhteiskunnalliset arvot, normit ja asenteet sekä yhteiskunnan rakenteet, jotka muuttuvat hitaasti ja joihin yksittäisen nuoren kierrätysvalinnoilla tai muilla ympäristötoilla ei ole juurikaan vaikutusta. Lisäksi on hyväksyttävä, että muutos ei ole lineaarista ja ratkaisuksi tarkoitetut hyvät yritykset saattavat johtaa uusiin haasteisiin.

32

Yksilön roolia korostettaessa nuoret vaikuttavat teoilla, joiden vaikutus jää rajalliseksi. Tällöin nuoret vieraantuvat ongelmien taustalla oleviin rakenteisiin ja niiden juurisyihin vaikuttamisesta. Tämä saattaa herättää tunteen näennäisvaikuttamisesta ja toivottomuudesta – miksi edes yrittää vaikuttaa, kun mikään ei kuitenkaan muutu?

Tunnistamalla ongelmien **juurisyitä** päästään vaikuttamaan ongelmien taustalla oleviin järjestelmiin laajemmin. Vaikka kaikki ongelmat eivät ratkea kerralla, juurisyihin puuttumalla päästään vähittäin lähemmäs mahdollisia ratkaisuja.

Esimerkiksi jos havaitsemamme ongelma on **lähiympäristön roskaantuminen**, ei roskien keräämisestä ole kuin hetkellistä apua ongelmaan. Sen sijaan, että tyydymme vaikuttamaan pintatason ongelmaan, olisi hyvä pohtia, **millaiset normit, arvot ja järjestelmät aiheuttavat ongelman ja ylläpitävät sitä, ja miten näihin syihin voisi vaikuttaa**.

Toisaalta juurisyihin puuttuminen on usein myös huomattavasti hitaampaa ja vaikeampaa kuin pinnallisiin oireisiin vaikuttaminen, ja siihen vaaditaan suurempaa joukkoa ihmisiä. Vaikuttamista harjoiteltaessa on hyvä huomioida ikätasoisuus ja se, että samaan ongelmaan voidaan vaikuttaa useilla eri tavoilla. Vaikka käytännön vaikuttamisen harjoittelu voi olla helpompaa aloittaa pintatasoon vaikuttamisesta (vaikkapa siitä roskien keräämisestä), jo nuorempienkin kanssa voidaan keskustella myös juurisyistä!

Juurisyiden jäävuori

Tavoitteet

- Ymmärtää, että havaittu ongelma on usein vain ”jäävuoren huippu” tai oire syvemmästä ongelmasta
- Oppia tunnistamaan juurisyitä arkisten ongelmien taustalla
- Pohtia, millä tavoin juurisyihin voi vaikuttaa

Tarvikkeet ja ennakkovalmistelut: Juurisyiden jäävuori -moniste (taksivarkki.fi/vaikuttamisopas)

15–30 min

2–5 nuoren
pienryhmät, voi
toteuttaa myös
yksilötöinä

yläkoulu
toinen aste

1, 3, 7, 8, 10,
vaikuttamiskortit
(s. 59)

Harjoituksen kulku

Avaa lyhyesti, miksi yksittäisten vaikuttamistekojen toteuttamisen lisäksi on hyvä pohtia myös ongelmien taustalla olevia juurisyitä:

”Juurisyys tarkoittaa syytä, joka on syvällä ongelman taustalla. Esimerkiksi yksi ympäristön saastumisen juurisyys on se, että mainonta ohjaa ihmisiä ostamaan jatkuvasti enemmän turhia tavaroita. Jäävuori on hyvä vertauskuva ongelmien juurisyille. Jäävuoresta näkyy veden pinnalla vain pieni osa. Suurin osa jäävuoresta on piilossa veden alla. Samaan tapaan yhteiskunnan ongelmista näkyvät usein vain ongelman vaikutukset. Ongelman syyt ovat piilossa yhteiskunnan rakenteissa, esimerkiksi laissa ja politiikassa sekä normeissa ja ajatusmalleissa.”

Käykää yhdessä läpi ongelman neljä tasoa Juurisyiden jäävuori -monisteen avulla.

1. Mihin **ongelmaan** haluatte vaikuttaa?
2. Millainen **toiminta** aiheuttaa ongelman? Kuka tekee? Mitä tekee?
 - a) Ketkä ovat mukana ongelman tuottamisessa?
 - b) Millä tavoin he toimivat?
3. Mikä **yhteiskunnassamme** mahdollistaa ongelman? **Miksi** yhteiskunnassamme toimitaan näin? Mieti esimerkiksi lakia, politiikkaa, yritysten toimintaa, historiaa.
 - a) Millaiset lait tai poliittiset päätökset mahdollistavat tai rajaavat toimintaa?
 - b) Miten yritysten toiminta vaikuttaa ongelman esiintymiseen?
 - c) Miten ongelmaa käsitellään mediassa?
4. Mitkä **normit, arvot ja uskomukset** vaikuttavat ongelmaan? Normit ovat kulttuurissa tai yhteiskunnassa vallitsevia sääntöjä siitä, miten ihmiset toimivat ja ajattelevat. Esimerkiksi Suomessa on normi, että nuoret käyttävät sosiaalista mediaa.
 - a) Normit tunnustat usein siitä, että kun joku elää, ajattelee ja toimii normin vastaisesti, se nähdään enemmistön näkökulmasta outona tai erikoisena, jopa huolestuttavana tai uhkaavana.
 - b) Millaisiin arvoihin tai uskomuksiin ihmiset nojautuvat, he perustelevat tai selittävät ongelman olemassaoloa? Esim. kansalaisten pitää kuluttaa, jotta talouskasvu voi jatkua.

Jaa nuoret 2–5 henkilön pienryhmiin (myös itsenäinen työskentely on mahdollista). Jokaisella pienryhmällä tulee olla valittuna ongelma, johon kyseinen ryhmä haluaisi vaikuttaa. Vinkkejä ongelman valintaan löydät sivuilta 8–9.

Jaa jokaiselle pienryhmälle ”Juurisyiden jäävuori” -moniste. Monisteessa on laatikot tasoille 1–4, jotka ryhmä voi täyttää haluamassaan järjestyksessä. Juurisyiden löytäminen erityisesti tasoille 3 ja 4 voi tuntua nuorista haastavalta. Tästä ei kannata lannistua – tehtävä olisi haastava varmasti jopa ryhmänne valitseman ongelman asiantuntijalle! Apuna voitte käyttää tiedonhakua tai esim. ChatGPT:n kaltaisia tekoälytyökaluja (s. 51). Tehtävässä on olennaisinta herätä pohtimaan syitä ongelmien taustalla pintaa syvemmillä, ei löytää kaiken kattavaa vastausta monisteen jokaiseen laatikkoon.

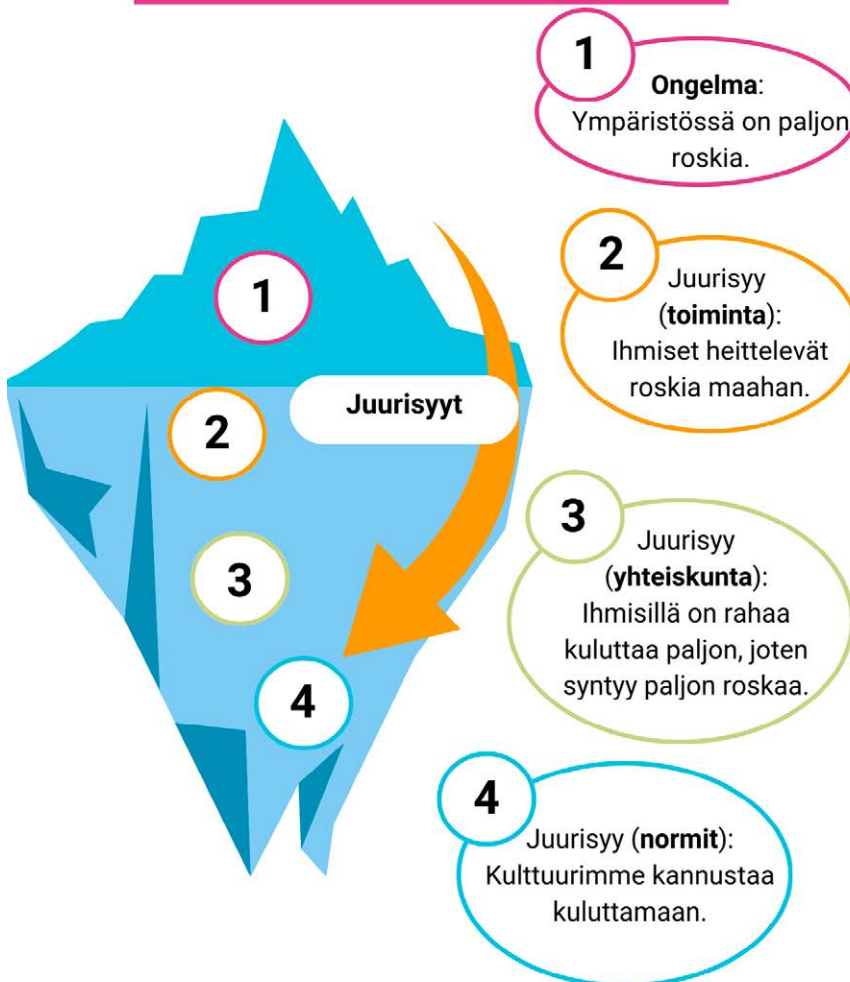

Miten juurisyyt liittyvät vaikuttamiseen? Monisteen täyttämisen jälkeen jakakaa ajatuksia yhteisesti:

1. Millä vaikuttamiskeinoilla voi vaikuttaa mihinkin neljästä tasosta? Keksittekö jokaiseen tasoon sopivan vaikuttamiskeinon? Vaikuttamiskeinoista lisätietoa s. 59.

2. Onko jokin juurisyyistä (tasot 3 ja 4) sellainen, johon teidän ryhmänne tai luokkanne voisi vaikuttaa jo tänään? Miten?

Juurisyyden jäävuori

Kehitysyhteistyö

Mikä ihmeen kehitysyhteistyö?

Kehitysyhteistyö on merkittävä ulkopoliittinen keino vähentää globaalia eriarvoisuutta ja vahvistaa kansalaisyhteiskuntia sekä kansainvälisen päätöksenteon demokraattisuutta. YK:n ihmisoikeusjulistus ja kansainväliset ihmisoikeussopimukset ohjaavat kehitysyhteistyötä ja se on osa kestäväen kehityksen tavoitteiden sekä Agenda 2030 -toimintaohjelman toteuttamista. Kehitysyhteistyötä tehdään niin valtioiden, kansainvälisten toimijoiden kuin kansalaisjärjestöjenkin toimesta.

Suomalaiset kansalaisjärjestöt tekevät kehitysyhteistyötä usein hankemuotoisesti yhteistyössä paikallisten järjestön kanssa. Hankkeiden päätavoitteet vaihtelevat: kehitysyhteistyöllä voidaan esimerkiksi pyrkiä ehkäisemään lapsityövoiman käyttöä, lisäämään tyttöjen mahdollisuuksia kouluttautua tai edistämään vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista. Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöllä vahvistetaan moniäänisiä kansalaisyhteiskuntia, joiden toiminta on keskeistä ihmisoikeuksien ja demokratian toteutumisen sekä sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväen kehityksen kannalta.

Kehitysyhteistyö ja globaali vastuu

36

Kehitysyhteistyötä tehdään köyhyyden ja eriarvoisuuden poistamiseksi globaalissa etelässä. Nykypäivän globaali eriarvoisuus on monelta osin seurausta globaalin pohjoisen harjoittamasta historiallisesta kolonisaatiopolitiikasta, ja sen aikana tapahtuneesta luonnonvarojen ja ihmisten hyväksikäytöstä. Myös modernia talousjärjestelmää (esimerkiksi velkajärjestelyt ja tuotteiden tuotantoketjut) on kritisoitu siitä, että se ylläpitää epätasa-arvoisia rakenteita. Näin kehitysyhteistyötä voidaan pitää globaalin pohjoisen osalta vastuunkantona ja pyrkimyksenä kohti globaalia oikeudenmukaisuutta.

Kehityspolitiikka tukee globaalien haasteiden ratkaisemista. Hyvin suunniteltuna ja toteutettuna kehitysyhteistyö on tehokas väline puuttua ilmastonmuutokseen, vakauttaa suhteita valtioiden ja alueiden välillä ja tukea kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevia ihmisiä.

Huom. Kehitys-käsitettä on myös problematisoitu, sillä se asettaa erilaiset elämäntavat paremmuusjärjestykseen. Näin esimerkiksi alkuperäisväestöjen monisukupolviset traditiot saatetaan leimata kehittymättömiksi, vaikka ne ovat yleensä esimerkiksi ekologisesti huomattavasti kestävämpiä kuin länsimainen, kulutukseen ja markkinatalouteen perustuva elämäntapa.

Taksvärkin kehitysyhteistyö Sierra Leonessa

Taksvärkin Sierra Leonen kumppanijärjestö CCYA tekee työtä erityisesti sukupuolten välisen tasa-arvon, vammaisten oikeuksien sekä nuorten päätöksentekoon osallistumisen edistämiseksi. Käytännössä tämä on tarkoittanut mm:

- nuorten kampanjointia silpomista vastaan
- vuoden 2022 tasa-arvolain laadintaan vaikuttamista, ja siitä tiedottamista paikallistasolla
- tietouden lisäämistä tyttöjen koulunkäynnin tärkeydestä
- työskentelyä lapsiavioliittojen, teiniraskauksien ja seksuaalisen häirinnän vähentämiseksi
- naisten toimeentulomahdollisuuksien ja maanomistusoikeuden edistämistä

Taksvärkin kehitysyhteistyö Nepalissa

Taksvärkin Nepalin kumppanijärjestö ECCA tukee yhteistyökoulujaan lapsi- ja ympäristöstävällisten oppimisympäristöjen kehittämisessä erityisesti Nepalin syrjäseuduilla. Yksi keskeinen toimintamalli nuorten osallisuuden lisäämiseen on yhteistyökoulujen oppilaskuntatoiminnan vahvistaminen. Toiminnan myötä on rakennettu oppilaiden kuulemisen malleja kouluympäristöjen ja yhteisöjen kehittämiseen. Hankkeiden myötä:

- Nuorten rohkeus tehdä aloitteita on lisääntynyt. Oppilaskunta-aktiivit ovat esim. järjestäneet koulutuksia lapsen oikeuksista, ja jakaneet tietoa koronavirukselta suojautumisesta, internetturvallisuudesta ja vesihygieniasta. Nuoret ovat myös kampanjoineet tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja lapsen oikeuksien puolesta.
- Yhteistyökoulujen sidosryhmiä (oppilaskuntia, kouluviranomaisia, kyläkomiteoiden ja vanhempainyhdistysten jäseniä sekä koulujen henkilökuntaa) on koulutettu siitä, miten hyödyntää opetussektorin mekanismeja koulujen kehittämisessä.
- Yhteistyökouluihin on rakennettu veden talteenotto- ja puhdistusjärjestelmiä turvallisen juomaveden takaamiseksi, käsienpesupisteitä ja erillisiä tyttöjen vessoja.

Esimerkiksi vuoden 2022 aikana hankkeessa toimi yhteensä noin 277 nuorta vertaiskouluttajaa ja oppilaskunta-aktiivia, joista reilu puolet oli tyttöjä ja noin 80 % edusti marginaalisoituja ryhmiä, kuten kastittomia, alkuperäiskansoja tai paikallisia etnisiä vähemmistöjä.

Ohjelmakaudella 2022–2025 Taksvärkki ry:n kehitysyhteistyöohjelmaa toteutetaan myös Guatemalassa, Keniassa, Malawissa, Sambiassa ja Mosambikissa.

Linssin läpi

– Nepalin ja Suomen haasteita kuvina

Tavoitteet

- Tutustua kehitys yhteistyöhön ja oppilaskuntien tekemään kehittämistyöhön Nepalissa
- Oppia nimeämään erilaisilla elämän osa-alueilla ilmeneviä nuoria koskettavia ongelmia
- Tuoda valokuvaamalla ilmi suomalaisen yhteiskunnan ongelmia

Tarvikkeet ja ennakkovalmistelut: kuvat (taksvarkki.fi/vaikuttamisopas), joko valkokankaalta tai tulostettuna

30–40 min

kaiken kokoiset
ryhmät /
yksilötyönä

5.–6.lk
yläkoulu
toinen aste

4, 9

Harjoituksen kulku

Jaa jokaiselle pienryhmälle yksi Nepal-kuva tai tarkastelkaa kuvia yksitellen dokumenttikameran avulla tai valkokankaalta. Kuvan jakamisen yhteydessä kerro heille myös kuvan aihe (mainittu kuvan alla). Aiheet liittyvät kiinteästi nuorten oikeuksiin ja hyvinvointiin (ilmastonmuutos, hygienia ja puhdas vesi, terveydenhuolto sekä koulutus).

Pyydä nuoria pohtimaan:

1. Mitä kuvassa näkyy (ihmisiä, rakennuksia, esineitä, luontoa...)?
2. Mitä kuvassa olevat ihmiset tekevät?
3. Miksi kuvanne aihe on tärkeä osa nuorten elämää Suomessa ja globaalisti?
4. Mitä ongelmia kuvan aiheeseen voi liittyä? Pohtikaa, kysymystä sekä Suomen kontekstissa että maailmanlaajuisesti!
5. Valitkaa yksi ongelma ja kirjoittakaa se muistiin.

Kun ryhmät ovat keskustelleet, voitte käydä kuvat yhdessä läpi. Tämän jälkeen kerro kustakin kuvasta nuorille lyhyesti liitteen tekstien avulla.

Keskustelun jälkeen ryhmät siirtyvät ottamaan kuvia nimeämästään ongelmasta sellaisena, kun se näkyy Suomessa (vaikkapa koulu- tai lähiympäristössä). Kuvia kannattaa ottaa useita erilaisia, kenties ongelman eri puolia korostaen. Lopuksi ryhmät esittelevät kuvansa ja kertovat muille, mitä he halusivat kuvillaan kertoa.

Kenen vastuu?

Tavoitteet

- Hahmottaa erilaisten instituutioiden ja toimijoiden valtaa vaikuttaa nuoria koskettaviin ongelmiin
- Pohtia globaalin vastuun kysymyksiä
- Tuoda näkyväksi sen, että vaikka nuoria halutaan kannustaa vaikuttamaan ja osallistumaan, on aikuisilla vastuu huolehtia siitä, että nuorten oikeudet toteutuvat.

Tarvikkeet: pieniä paperilappuja ja kyniä

20–30 min

kaiken kokoiset
ryhmät /
yksilötöinä

yläkoulu
toinen aste

3, 5

Osa 1 – Kuka käyttää valtaa?

Pyydä nuoria listaamaan pienryhmissä erillisille paperilapuille kaksi tahoa (kyse voi olla yksittäisestä ihmisestä, poliittisesta toimijasta, yrityksestä...), jolla on heidän mielestään eniten valtaa

- Omassa koulussanne
- Suomessa
- Maailmanlaajuisesti

Kukin pienryhmä kirjoittaa kohtiin a-c kaksi erillistä lappua. Ryhmä merkitsee lappuihin, liittyvätkö ne kohtaan a, b vai c. Kerää kultakin ryhmältä laput esim. kirjekuoreen.

Pyydä nuoria seuraavaksi listaamaan pienryhmissä erillisille paperilapuille kaksi yritystä tai brändiä, joiden tuotteita tai palveluita he käyttävät säännöllisesti. Kyseessä voi olla esim. elintarvike-, vaate-, tai elektroniikkamerkki tai vaikka somekanava!

Kerää jälleen kultakin ryhmältä laput samaan kirjekuoreen kuin edellisekin laput. Voit käydä laput läpi esimerkiksi välitunnilla ja poistaa sieltä sellaiset toimijat, jotka mainitaan useamman kerran.

Osa 2 – Valtaa ja vastuuta

Jokainen nuori nostaa kirjekuoresta yhden satunnaisen lapun, jossa lukevasta tahosta tulee harjoituksen ajaksi hänen roolihahmonsansa. Lapun voi esimerkiksi teipillä kiinnittää rintaan.

Luokkaan muodostetaan jana, jonka toisessa päässä lukee ”paljon valtaa vaikuttaa” ja toisessa päässä ”ei valtaa vaikuttaa”. Lue yksi kerrallaan pienryhmien 1. vaiheessa listaamat ongelmat.

Jokainen nuori liikkuu janalla sen mukaan, miten paljon tai vähän kokee omalla roolihahmolla olevan valtaa vaikuttaa kyseiseen ongelmaan.

Kun jokainen nuori on löytänyt paikkansa janalla, havainnoikaa yhdessä valtajanana. Voit tehdä huomioita ja herätellä keskustelua ryhmässä esimerkiksi seuraavista seikoista:

1. Millä toimijoilla näyttäisi olevan eniten valtaa vaikuttaa tähän ongelmaan? Puuttuuko janalta jokin vaikutusvaltainen toimija?
2. Mitä eri vallan muotoja janalla näkyy (taloudellinen, tiedollinen, poliittinen, statukseen liittyvä valta)?
3. Viheliäisten ongelmien ratkaiseminen vaativat usein eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Minkälaista yhteistyötä ne toimijat voisivat tehdä, jotka ovat janan ”paljon valtaa vaikuttaa” -päässä? Minkälaista yhteistyötä jo tehdään?

Seuraavaksi toistakaa janatyöskentely samoilla, nuorten vaiheessa 1 listaamilla ongelmilla mutta siten, että nuoret liikkuvat janalla **omana itsenään**.

Kun jokainen nuori on löytänyt paikkansa janalla omana itsenään, keskustelkaa:

1. Millaisia keinoja yksittäisellä nuorella on vaikuttaa tähän ongelmaan?
2. Onko yksittäisellä nuorella velvollisuus puuttua tähän ongelmaan? Miksi, miksi ei?

Keskustelussa on hyvä tuoda esiin, että nuorilla on keskenään eriarvoiset mahdollisuudet vaikuttaa asioihin (esim. riippuen perhetaustasta, varallisuudesta, asuinpaikasta, terveydentilasta ja äidinkielestä). Vähemmistöryhmiin nuorten osallisuus toteutuu keskimäärin Suomessa valtaväestöä heikommin.

Muistuta myös, että aikuisilla on velvollisuus huolehtia siitä, että nuorten oikeudet toteutuvat kaikkialla maailmassa. Ei ole kenenkään yksittäisen ihmisen velvollisuus ratkaista isoja rakenteellisia ongelmia. Toisaalta nuorilla on myös oikeus osallistua ja vaikuttaa itseään koskettaviin asioihin ikätason mukaan. Nuoria tulisi kuulla tehtäessä päätöksiä, jotka vaikuttavat heidän elämäänsä. Lainsäädännöllä rajoitetaan nuorten osallistumista (esim. äänestysikäraja).

Ongelmien juurilla – Sierra Leone ja Suomi

Tavoitteet

- Pureutua niihin yhteiskunnallisiin ongelmiin, joihin nuoret Sierra Leonessa ajavat muutosta
- Oppia hahmottamaan yhteisöissä ja yhteiskunnissa piilevien ongelmien monimutkaisuutta ja -tasoisuutta
- Pohtia, miten erilaiset käytännöt ja asenteet estävät yhdenvertaisuuden toteutumista Suomessa

Tarvikkeet ja ennakovalmistelut:

- Kadiatun haastattelut: teksti (s. 45) + videon linkki (bit.ly/Kadiatu)
- Juurisyiden jäävuori -moniste (taksvarkki.fi/vaikuttamisopas)
- Tyttöjen ja naisten asema Sierra Leonessa -infoboksi (taksvarkki.fi/vaikuttamisopas)

45–60 min

Kaikenkokoiset
ryhmät, yksilö/
parityö

9. lk.
toinen aste

5, 9

43

Harjoituksen kulku

Aloittakaa katsomalla Kadiatun vaikuttajavideo. Jaa sitten opiskelijoille Kadiatun vaikuttamistyöstä kertova tarina.

Pyydä nuoria käymään läpi alla olevat kysymykset itsekseen (tai halutessanne pareittain). Jos nuoret eivät ole tehneet Juurisyiden jäävuori -harjoitusta, analyysin eri tasot kannattaa käydä vielä läpi porukalla.

- S** 1. Sierra Leonessa perinteet vaikuttavat paljon tyttöjen ja naisten asemaan yhteiskunnassa. Mitä tyttöihin ja naisiin vaikuttavia haitallisia perinteitä ja käsityksiä Kadiatu mainitsee tekstissä ja videolla?
- S** 2. Mitä haasteita naiset kohtaavat Sierra Leonessa, kun he yrittävät vaikuttaa yhteisiin asioihin?

Kun käytte vastauksia koko ryhmän kesken läpi, tee nostoja "Tyttöjen ja naisten asema Sierra Leonessa" -infoboksista, erityisesti siltä osin, kun ne nuorten vastauksissa tulevat ilmi. On tärkeää varmistaa, että nuorille jää faktapohjainen kuva niin sierraleonelaisten naisten asemasta kuin myös silpomisesta käytäntönä.

Keskustelun jälkeen valitkaa yksi ongelma, jonka Kadiatu mainitsee tämän harjoituksen tekstissä tai videolla. Tehkää sille juurisyyanalyysi s. 33 harjoituksen ohjeiden mukaisesti.

Pohdintaa pareittain: millaista syrjintää Suomessa esiintyy?

Kadiatun kertomuksessa esiin nousi jopa hengenvaarallinen naisten sukuelinten silpominen. Kuten infoboksissa mainittiin, yksi silpomisen taustalla olevista syistä on pyrkimys kontrolloida tyttöjen ja naisten seksuaalisuutta.

Saatamme helposti ajatella, että nykypäivän Suomessa ei tapahdu ihmisoikeusrikkomuksia. Viime aikoina on Suomessakin keskusteltu muun muassa naisiin, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin, vammaisiin henkilöihin sekä etnisiin ja kielivähemmistöihin kohdistuneista ihmisoikeusloukkauksista Suomessa.

Pohtikaa pareittain nykypäivän suomalaista yhteiskuntaa. Tuleeko mieleesi joi-takin käytäntöjä, perinteitä tai lakeja, joiden avulla pyritään rajoittamaan jonkin vähemmistön tai muuten epätasa-arvoisessa asemassa olevan ryhmän toiminta tai elämää?

- Miten kyseistä rajoittamista perustellaan? Ovatko perustelut oikeutettuja?
- Miten rajoittaminen vaikuttaa sen kohteena oleviin ihmisiin ja yhteiskuntaan?

Etsikää tarvittaessa lisätietoja valitsemastanne ongelmasta luotettavista lähteistä!

Nuorten esiintuomat esimerkit voivat herättää ryhmässä monenlaisia ja keskenään eriäviä tunteita ja mielipiteitä. Ohjaajan tehtävä on muistuttaa, että keskustelua tulee käydä kunnioittavassa ja avoimessa hengessä, ja että jokainen on osaltaan vastuussa hyvän keskusteluilmapiiirin luomisesta. Vinkkejä tunteiden käsittelyyn osana harjoituksia löydät oppaan alusta (s. 7).

Tasa-arvotyötä Sierra Leonessa – Kadiatun tarina

Sierra Leone on maa Länsi-Afrikassa. Vaikuttaminen tarkoittaa esimerkiksi politiikkaan osallistumista. Kun vaikutamme, yritämme muuttaa yhteiskuntaa paremmaksi.

Kadiatu, 24, Sierra Leone:

Sierra Leonessa me nuoret opimme, että miehet johtavat yhteiskuntaa. Miehet perustelevat naisten alistamista perinteillä.

Yhteiskunnan muuttaminen vaatii nuorilta rohkeutta. Puhun muille naisille osallisuudesta eli yhteiskuntaan kuulumisesta. Silloin sanon heille: ”Sierra Leonen yhteiskunnassa naisein ei luoteta. Vain pieni osa paikallisista poliitikoista on naisia. Miten voimme muuttaa tätä tilannetta?” Naisten täytyy oppia johtamaan. Muuten miehet päättävät naisten asioista. Emme taistele miehiä vastaan, vaan teemme yhteistyötä heidän kanssaan.

Ei ole helppoa olla samaan aikaan nainen ja johtaja. Nainen johtajana kohtaa paljon haasteita omassa yhteisössään. Hänestä puhutaan pahaa. Kun hän haluaa edetä urallaan, muut sanovat hänestä törkeitä asioita julkisesti.

Perustimme järjestön, jonka tehtävä on suojella naisia ja tyttöjä. Järjestön tavoite on, että naiset ja tytöt eivät koe väkivaltaa. Tiedämme, että tavoite on vaikeaa saavuttaa. Uskon kuitenkin, että se on mahdollista. Tavoite voi toteutua, jos ihmiset saavat tietoa väkivallasta naisia kohtaan.

Teemme näytelmiä, joissa kerromme tyttöjen sukuelinten silpomisesta. Silpominen tarkoittaa ulkoisten sukuelinten poistamista tai vahingoittamista. Silpomisesta on tärkeää puhua vanhempien kanssa, koska he pakottavat lapsensa siihen. Kun ihmiset katsovat näytelmän, he oppivat silpomisen seuraukset. Silpominen muun muassa vahingoittaa tyttöjen terveyttä. Käsittelemme näytelmässä myös sitä, että lapsi voi kuolla silpomiseen. Sellainen kokemus jättää vanhempiin ikuisen jäljen.

Silpominen myös lisää köyhyyttä, koska se on rahan ja mahdollisuuksien tuhlaamista. Jos vanhemmat käyttävät rahat lapsen koulutukseen, koko perhe hyötyy siitä. Kun lapsi palaa omaan yhteisöönsä opiskelun jälkeen, hän voi ansaita rahaa perheelle. Kysymme aikuisilta: mitä hyvää aiheutuu silpomisen jatkamisesta? Vanhemmat vastaavat: ”Silpomisesta ei ole mitään hyötyä. Me vain seurassimme aiempien sukupolvien esimerkkiä.”

Pyrimme vaikuttamaan myös yhteisöjen johtajiin. Kerromme heille esimerkiksi politiikasta, jolla voi suojella tyttöjä ja naisia. Kerromme heille myös seksuaalisesta väkivallasta. Sitten he osaavat kertoa viranomaisille, jos he kuulevat seksuaalisesta väkivallasta omassa yhteisössään.

Keskustelkaa seuraavista kysymyksistä pienryhmissä tai koko luokan kesken:

1. Miten aikuiset suhtautuvat nuorten vaikuttamiseen Sierra Leonessa?
2. Miten Liisan lähipiiri on suhtautunut hänen aktivismiinsa? Entä tuntemattomat henkilöt?
3. Olisiko Liisalla muita mahdollisuuksia vaikuttaa ympäristökriisiin kuin Elokapina? Miksi luulette, että hän päätyi vaikuttamaan juuri Elokapinan kautta?
4. Miksi luulette, että aikuiset, media ja tuntemattomat kommentoijat suhtautuvat nuorten vaikuttamiseen epäilevästi?
5. Millaisista tunteista nuoret vaikuttajat puhuvat?
6. Oletteko itse kokeneet vastaavia tunteita vaikuttaessanne asioihin?

Osa 2 – Mieli-pidejana

47

Muodostakaa luokkaan jana, jonka toisessa päässä on samaa mieltä ja toisessa eri mieltä. Nuoret liikkuvat janalla sen mukaan, mitä mieltä ovat seuraavista väitteistä. Pyydä halukkaita perustelemaan mielipiteensä.

Mieli-pidejanan väitteet:

1. On parempi, että aikuisilla on valta, ja että he päättävät asioista nuorten puolesta.
2. Jokaisella nuorella Suomessa on samanlaiset mahdollisuudet vaikuttaa.
3. Vaikuttaessa pitää aina noudattaa lakia.
4. Kansalaistottelemattomuus on tehokas keino muuttaa asioita.
5. Media kertoo nuorten vaikuttamisesta totuudenmukaisesti.
6. Koska vaikuttamiseen liittyy niin paljon haasteita, ei kannata edes yrittää.
7. Vaikuttamisesta voi saada voimaa.

Aika toimia!

On olemassa monia tapoja vaikuttaa. Voitte esimerkiksi tehdä kyltin mielenosoitukseen tai kirjoittaa julkaisun someen eli sosiaaliseen mediaan.

Kylttiin ja sosiaalisen median julkaisuun on tärkeää keksiä iskulause, jonka ihmiset muistavat. Iskulause on lyhyt lause, jossa esitätte vaatimuksen tai mielipiteen. Iskulause voi perustua esimerkiksi tietoon tai huumoriin. Iskulauseella voi myös haastaa poliittiset päättäjät. Suunnitelkaa kyltti mielenosoitukseen tai julkaisu someen, jossa vaaditte nuorille enemmän valtaa päättää yhteisistä asioista. Laittakaa tekemänne kyltit näkyville luokkaan tai käytävälle!

Mitä haasteita voitte kohdata?

VAIKUTTAMIS-
POLKU

Pohtikaa haluamaanne muutosta. Vastatkaa seuraaviin kysymyksiin:

- Miksi kaikki ihmiset eivät halua edistää tätä muutosta? Miksi he ehkä ovat eri mieltä asiasta? Miten he perustelevat mielipiteensä?
- Miksi ihmiset ehkä vastustavat käytöksensä tai asenteensa muuttamista?
- Voitteko kohdata haasteita, kun vaikutamme tähän muutokseen? Miten esimerkiksi varmistatte, että tämä projekti ei ole teille liian raskas?

Esimerkki: Ihmiset eivät ehkä tiedä, miten paljon kissoja hylätään. He eivät ehkä ymmärrä, miten paljon hylätyt kissat kärsivät.

Ihmiset eivät pidä siitä, että muut arvostelevat heidän käytöstään. Ihmiset eivät pidä siitä, että muut puuttuvat heidän päätöksiinsä.

Vaikuttajanuorten kokemuksia

Liisa, 22, Suomi

Kuulin Elokapinasta ensimmäisen kerran syksyllä 2020. Olin silloin jo kauan halunnut toimia aktiivisemmin ympäristökriisin torjumisessa, ja Elokapinan toimintatavat sekä se vakavuus, jolla kriisin suhtauduttiin, vetosivat. Tutustuin Elokapinan kotisivuihin ja ilmoittauduin perehdytykseen.

Ajankäytön suunnittelu ja oman jaksamisen rajoissa pysyminen on ollut haastavaa. Erityisesti nuoruuteen liittyvät haasteet tulevat vastaan, kun joutuu tekemään pidempiaikaisesti vaikuttavia elämänvalintoja (opiskelualan valitseminen, koulupaikan vastaanottaminen, muutot). Näiden valintojen tekemistä on ainakin itsellä hankaloittanut se, että niiden rinnalle pitäisi yrittää mahduttaa aktivismi.

Koska oma aktivismini liittyy olennaisesti ilmastokriisiin, on aktivismista syntyviä haasteita vaikea erottaa ilmastokriisiin laajemmin liittyvistä haasteista. Esimerkiksi tulevaisuuden suunnittelu tuntuu haastavalta ja arvaamattomalta. Tähän syynä ei niinkään ole aktivismi, vaan ilmastokriisi, joka kuitenkin on aktivismini takana.

Lähipiiri on suhtautunut aktivisimiini varauksellisesti, mutta suurin osa on ajan kanssa tottunut ajatukseen, etenkin kun olen käynyt keskusteluja toimintani syistä. Osa lähipiiristä myös tukee suurella sydämellä. Tuntumattomilta tulee palautetta erityisesti mielenosoitusten aikana, ja se on useimmiten negatiivista ja provosoitunutta. Kannustustakin kuitenkin tulee. Elokapinan sometilien kommenttikenttiin tulee haukkumista ja väkivallalla uhkailua. Niitä en itse lue ollenkaan, sillä sen kaltaiselle negatiiviselle palautteelle altistuminen ei tunnu hyvältä idealta.

Mielestäni median uutisointi Elokapinasta on aika heikkotasoinen. Media toistaa aika kriittikömmäsi esim. poliisin tiedotteet. Koska olen ollut paikalla mielenosoituksissa, olen nähnyt, miten tilanteet ovat edenneet. Tapahtumien uutisoinnissa on ollut suoranaisia virheitä, joiden seurauksena aktivistit esitetään huonossa valossa. Ennen Elokapinassa toimimista luottamukseni mediaan on ollut aika vahvaa, mutta aktivismin myötä se on jonkin verran karissut, mikä on ollut aika surullista.

Mikä on Elokapina? Tutustukaa yhdessä! elokapina.fi

Elokapinassa toimiessani olen oppinut käyttämään omaa osaamistani ja aloitekykyäni, tarttumaan rohkeasti erilaisiin asioihin ja tehtäviin ja kantamaan vastuuta. Olen myös oppinut paljon esim. kokoontumisvapaudesta ja kansalaisvaikuttamisesta ylipäätään, ja todella paljon yhteistyön tekemisestä ja työryhmätoiminnasta. Ehkä tärkeintä opittavaa on nähdäkseni se, että yksilön ei tarvitse sopeutua yhteiskunnan tarjoamaan yksipuoliseen kuluttajan ja äänestäjän rooliin. Muiden kanssa liittoutumalla on mahdollisuus vaikuttaa (usein turhauttavan hitaasti, mutta silti) siihen, millainen maailma ympärillämme on.

Kadiatu, 24, Sierra Leone

Aloitin vaikuttamistyön nuorena naisena. Silloin aikuiset sanoivat minulle, että en saa osallistua keskusteluun aikuisten kanssa. Ihmiset sanoivat, että olen vasta lapsi. Nykyisin kerron ihmisille sanonnan: ”Jos te ette anna minulle lupaa osallistua, minä kutsun itseni osallistumaan.”

Aikuiset ja ikäihmiset sanovat meille nuorille, että olemme johtajia tulevaisuudessa. Aikuis-ten pitää kuitenkin ymmärtää, että me nuoret olemme johtajia jo nyt.

Fatu, 15, Sierra Leone

Haluan keskustella omassa yhteisössäni asioista, jotka ovat tärkeitä tyttöjen hyvinvoinnille. Sellaisia asioita ovat esimerkiksi alaikäisten avioliitot ja tyttöjen sukuelinten silpominen. Näiden ongelmien ratkaiseminen on tärkeää yhteisömme nuorille tytöille. Keskustelemme näistä ongelmista aikuisten kanssa. Teemme niistä myös näytelmiä.

Tyttöjen ongelmia on hankalaa ratkaista, koska nuoret eivät halua keskustella ongelmista. He haluavat vain elää nuoruuttaan.

Joskus muut nuoret suuttuvat, kun yritän keskustella tyttöjen ongelmista heidän kanssaan. Pystymme kuitenkin puhumaan ongelmista sen jälkeen, kun nuoret rauhoittuvat.

Yhteisön aikuisten mielestä lapset eivät saa vaikuttaa. Myös se vaikeuttaa ongelmien ratkaisemista. Silloin minulla on vihainen ja turhautunut olo.

Mabinty, 18, Sierra Leone

Puhun ihmisille lasten oikeuksista. Yksi ongelma on se, että lasten on vaikeaa saada aikuisten huomiota. Kun järjestämme tapahtumia, päättäjät eivät aina osallistu niihin. Se vaikeuttaa muutosta, koska juuri päättäjien on tärkeää kuulla ongelmistamme. Heillä on valtaa ratkaista lasten ongelmat.

Jotkut teinit eivät osallistu päätösten tekemiseen siksi, että he pelkäävät seuraamuksia. Heitä esimerkiksi pelottaa, että he joutuvat vankilaan suoraan puhumisesta.

Fatu ja Mabinty ottavat kaverikuvia itsestään.
Kuva: Veera Lehto-Michaud

Tehokasta tiedonkeruuta – onko tekoälystä avuksi vaikuttamistyössä?

Tekoälypohjaiset työkalut ovat tuoneet koulumaailmaan joukon uusia mahdollisuuksia ja haasteita. ChatGPT:n kaltaiset botit voivat auttaa nuoria muun muassa kriittisen ajattelun taitojen harjoittelussa ja eri aiheiden syventämisessä. Tekoälyä avuksi käyttäessä on kuitenkin hyvä tuoda nuorille esiin, miten tekoälyn tuottamia vastauksia on asiallista käyttää. Nuorille kannattaa selvittää, mihin tarkoitukseen ChatGPT:n käyttö on sallittua, ja milloin sen tuottaman materiaalin hyödyntäminen menee plagioinnin puolelle. **Tekoälyn käytölle kannattaa luoda yhdessä nuorten kanssa mahdollisimman selkeät pelisäännöt.**

Tekoäly voi kuitenkin olla hyvä renki myös vaikuttajalle. Tässäkin oppaassa tärkeässä roolissa olevat viheliäiset ongelmat ovat luonteeltaan usein niin monimutkaisia, että meidän on hankalaa hahmottaa kaikkia syitä tällaisten ongelmien taustalla. Tällöin avuksi voidaan ottaa tekoäly, sillä ChatGPT:n kaltaiset työkalut pystyvät tiivistämään valtavan määrän tietoa helposti omaksuttavaan muotoon. Tällöin esille voi nousta **syy-seuraussuhteita, joita emme ole itse tulleet ajatelleeksikaan!**

Tekoälyn valtavalla tiedonhakukapasiteetilla on myös kääntöpuolensa. Yksi näistä on **lähdemateriaalin vinoumat**. Koska internet-sisältöjä tuottavat enemmän globaalissa pohjoisessa olevat, etuoikeutetut tahot, tekoälyn tuottamissa vastauksissa korostuvat usein jo valmiiksi hegemoniset äänet. Tekoäly toisintaa monia haitallisia ajattelumalleja, kuten sukupuoleen ja ihmisen alkuperään liittyviä stereotyyppioita. Tämän vuoksi tekoälyn tuotoksiin kannattaakin suhtautua tietyllä kriittisyydellä. Toinen huomioonotettava seikka on tekoälypohjaisten ohjelmien **ekologinen kuormittavuus**: niiden käyttäminen vaatii paljon energiaa, ja on siten ympäristölle raskasta. Tekoälyä kannattaa siis käyttää apurina harkitusti.

Jotta tekoälyä käyttävistä sovelluksista saataisiin mahdollisimman suuri hyöty irti, niitä kannattaa käyttää **suuntaa antavina** ja omaa katsontahorisonttia laajentavina apuvälineinä. Tekoäly ei vie vastuuta pois omalta tiedonhaulta ja faktantarkastukselta, mutta se voi hyvinkin auttaa meitä löytämään uusia tutkimuksen kohteita.

Huomioi ChatGPT:n käytössä:

- ChatGPT antaa usein tarkempia vastauksia englanniksi
- Ei huomioi tapahtumia / tietoa, joka on tuotettu vuoden 2021 jälkeen
- ChatGPT:n tuottama tieto voi olla ristiriitaista tai välillä jopa väärää – faktatsekkauksen ja lähdekriittisyyden tulee aina olla osa prosessia

Seuraava esimerkki demonstroi, miten tekoälyn avulla on mahdollista lisätä tietoisuutta valitun ongelman taustalla olevista juurisyistä. Esimerkin ongelmaksi on valittu **“Monille vastuullisuus ei ole erityisen tärkeä kriteeri ostopäätösten tekemisessä.”**

1. Ryhmä listaa **jo heidän tiedossaan olevia** syitä ongelmalle (esim. tekemänsä juurisyysanalyysin pohjalta):

- On vaikea löytää tietoa tuotteiden alkuperästä ja niiden tuotantoketjuista
- Muut syyt painavat enemmän, esim. hinta tai merkki
- Tuotantoketjujen läpinäkyvyyttä ei säädelä tarpeeksi
- Yms.

2. Ryhmä **laajentaa ymmärrystään** ongelmasta esittämällä erilaisia kysymyksiä tekoälytyökaluille:

- Miksi vastuullisuus ei ole monille ihmisille tärkeä ostopäätöksen kriteeri?

3. Tässä tapauksessa ChatGPT tuotti seuraavat vastaukset:

- Hinta
- Tietoisuuden puute
- Muiden tekijöiden priorisointi
- Ajan ja vaivan puute
- Skeptisyys yrityksiä kohtaan
- Henkilökohtaiset mieltymykset ja arvot
- Paikallisuus (huom. tämän vastauksen selitys oli ristiriitainen)

4. Ryhmä voi **pyytää ChatGPT:ä tarkentamaan antamiaan vastauksia tai esittää uusia kysymyksiä** huomatesaan aukkoja.

Tässä yhteydessä ryhmä voisi kysyä:

- “Miksi yritykset eivät lisää tuotantoketjujen läpinäkyvyyttä?”
- “Miten vastuullisuutta voitaisiin kannustaa lainsäädännöllä?”
- “Kuka kärsii siitä, jos tuotteita ei tuoteta vastuullisesti?”

Tarkennettuaan vastauksia riittäväällä tarkkuudella ryhmän tulee vielä tarkistaa ChatGPT:n generoimien vastausten paikkansapitävyys käyttämällä virallisia lähteitä.

Tämän jälkeen he voivat koostaa keräämistään tiedoista haluamansalaisen kokonaisuuden, oli kyseessä sitten ajatuskartta, PowerPoint-esitys, juliste tai lisäykset juurisyysmyönisteseen.

Lisälukemistosta löydät muun muassa linkin ohjevideoihin, joilla pääset alkuun ChatGPT:n käytössä.

Perusteltua vai pelkistettyä – juurisyiden tarkastelu mediassa

Tavoitteet

- Oppia tunnistamaan, miten nuoria koskettavia ongelmia esitetään mediassa ja mitkä ilmiöiden syyt korostuvat ja mitkä jäävät vähemmälle huomiolle.
- Ymmärtää, että mediasisällöt rajaavat aina joitain näkökulmia pois. Kyse on valinnoista, joita usein ohjaavat niin taloudelliset pyrkimykset kuin kulttuuriset käytännötkin (kriittinen medialukutaito).
- Pohtia ongelman taustalla vaikuttavia syitä myös mediasisältöjen ulkopuolelta.

Tarvikkeet ja ennakovalmistelut: Jos nuoret etsivät sisältöjä omatoimisesti kotitehtävänä, ohjeistaminen tähän kannattaa tehdä edellisellä tunnilla.

75 min

kaiken kokoiset
ryhmät, yksilö-
tai parityö,
ryhmäkeskustelu

5.–6.lk
yläkoulu
toinen aste

4, 5, 12

53

Osa.1: Lämmittelytehtävä

Harjoitella ensin juurisyiden jäljittämistä sivulla 55 olevan keksityn somesisällön avulla. Pohtikaa seuraavia kysymyksiä:

1. Mikä on alkuperäisen postauksen (Pleieri_08:n julkaisu) ongelma?
2. Mitä syitä ongelmalle kommentoijat antavat?
3. Millaisia muita syitä ongelmalla voisi olla?
4. Entä millaisia seurauksia?
5. Millaisia ratkaisuja ongelman ratkaisemiseksi te keksisitte?

Osa 2: Luokan valitsema ongelma

Valitkaa yhdessä jokin nuoria kiinnostava yhteiskunnallinen ongelma. Ideoita voitte hakea johdannon Vinkkejä aloittelevalla vaikuttajalle -osiosta (s. 8).

Nuoret etsivät joko

1) itsenäisesti kotitehtävänä tai 2) tunnilla parin kanssa uutisjutun tai sisällön, jossa kuvataan valittua ongelmaa. **Sisällön tulisi olla informatiivinen, ja vastata ainakin osaan alla olevista keskustelukysymyksistä.**

Sisältö voi olla joko perinteisemmästä mediasta (esim. verkkouutiset) tai somesta (esim. TikTok-video, Instagram-postaus). Ryhmän kannattaa pohtia yhdessä, millä hakusanoilla / aihetunnisteilla osuvia sisältöjä kannattaisi lähteä etsimään.

S Sisältöjen etsimisen jälkeen nuoret keskustelevat pareittain tai pienryhmissä seuraavista kysymyksistä:

1. Miten sisältö liittyy yhteiskunnalliseen ongelmaan, jota tarkastelette?
2. Mitä syitä ongelmalla on sisällön mukaan?
3. Mitä seurauksia ongelmalla on sisällön mukaan?
 - Miten ongelma vaikuttaa eri ihmisryhmiin tai ympäristöön?
4. Kenellä sisällössä on aktiivinen rooli? Pohdi esimerkiksi:
 - Kuka sisällössä puhuu? Kuka saa kertoa mielipiteensä?
 - Kuka yrittää ratkaista ongelman?
 - Kuka on vastuussa ongelman ratkaisemisesta?
5. Keksittekö sellaisia syitä tai seurauksia ongelmalle, joita sisällön tekijä ei mainitse?
Hyödyntäkää Juurisyyden jäävuori -harjoituksen eri tasoja (s. 33–35).

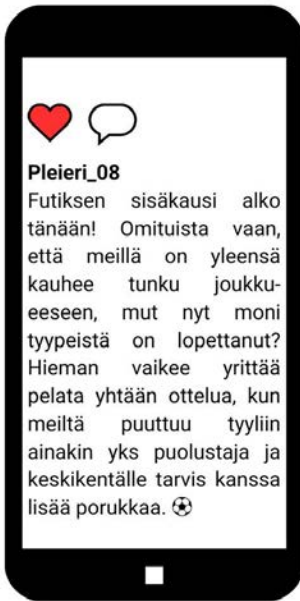
VINKKI

Nuoret voivat käyttää tekoälyä löytääkseen lisää ongelman taustalla vaikuttavia syitä. Ohjeet ChatGPT:n käyttöön juurisyyanalyysissä löydät sivulta 51–52.

54

S Lopuksi keskustelkaa koko ryhmän kesken:

1. Mitä tiedätte sisällön tekijästä? Miten tekijän tausta tai asema voi vaikuttaa valittuun näkökulmaan?
2. Mitkä asiat vaikuttavat sisältöön, jota ihmiset julkaisevat tässä mediassa? (esim. rahoitus, algoritmit)

Kommentit

La_AlbiCeleste_fan09

Nooo, ei kaikille futis sit lopulta oo kai mikään intohimo niinkun meille. Ehkä just koulukiireet, uudet harrastukset, ja muut jutut vie aikaa.

Miki_mous

Voisko johtuu kanssa siitä, että futis on aika kallis harrastus? Tyyliin kaikki lisenssit, varusteet, kenttävuokrat. Joo ei mulla ainakaan oo varaa.

LilliPuttiPelaa

Mut nyt on käytössä toi kuntien pyörittämä Harrastamisen Suomen malli, missä kaikille tarjotaan ilmainen harrastus. Niin kyl tyypeillä on nyt mahdollisuus pelata vaikka futista.

Miki_mous

Muuten kiva, mut kävin just tsekkaamassa omalla paikkakunnallani ja ei kyllä oo esim. jalista, jääkiekkoa tai pesäpalloa tarjolla. Et ei se oo takuu, et saa harrastaa just mitä haluu.

VINKKI

Tämän tehtävän voi helposti toteuttaa monenlaisia sisältöjä analysoiden. Esimerkiksi oppimateriaalien käyminen läpi käyttäen näitä samoja kysymyksiä kehittää nuorten kriittistä lukutaitoa!

Aika toimia!

On aika luoda uudenlaisia kertomuksia! Nuoret pääsevät ideoimaan, millaista sisältöä heidän lukemistaan/näkemistään jutuista tulisi julkaista, jotta kiperien ongelmien monisyisyys tulisi esiin. Esimerkkejä:

- Nuoret suunnittelevat Instagram-postauksen tai nettiuutisen. Toteutuksessa voi hyödyntää kuvanmuokkausohjelmaa (esim. Canva).
- Kerätkää ja tulostakaa valitsemaanne ongelmaan liittyviä uutisotsikoita ja tekstipätkiä eri lähteistä. Otsikoiden fonttien kannattaa olla riittävän suuria. Leikatkaa virkkeiden sanat toisistaan erilleen ja järjestäkää sanat ja lauseet uudelleen. Väleihin voi myös lisätä omia sanoja. Tarkoituksena on luoda alkuperäisistä teksteistä eroavia kuvauksia, joissa esiin tulee jokin sivuun jäänyt näkökulma. Tuotetut uudet tekstit voi koota yhteen kantaa ottavaksi pienlehdiksi eli Zineksi!

3.

VAIKUTTAMISEN MONET KEINOT

Tampereen 9.-luokkalaisille tutuimmat vaikuttamisen keinot, top 5

1. Äänestäminen
2. Ympäristöteot
3. Itsemyötätunto ja ystävällisyys
4. Asiantuntijoiden ja somevaikuttajien seuraaminen
5. Keskustelun käyminen ja tiedon jakaminen

Lähde: Taksvärkki ry:n työpajat
Tampereen kaupungin Vaikuta!-päivillä 2023

Pohdi nuorten kanssa:

1. Ovatko nämä vaikuttamiskeinot tuttuja myös teille?
2. Miksi juuri nämä keinot ovat nuorille tutuimpia?
3. Miksi on tärkeää, että kaikki nuoret oppivat erilaisia vaikuttamisen keinoja?
4. Missä muualla kuin koulussa vaikuttamistaitoja voi oppia?

Tulevaisuus, taustoitus, toiminta

Tulevaisuutta on visioitu ja ongelmien syitä kartoitettu – on aika toimia ongelmien ratkaisemiseksi! Mutta miten? Oppaan tästä luvusta saatte vinkkejä sopivan vaikuttamiskeinon valitsemiseen, vaikuttamisprojektin toteuttamiseen ja omasta vaikuttamistyöstä kertomiseen.

Luvussa syvällisemmän tarkastelun kohteeksi on nostettu kolme vaikuttamiskeinoa, joista nuoret itse halusivat oppia lisää (lobbaaminen, vapaaehtoistyö ja taiteella vaikuttaminen). Taksvärkki ry kysyi keväällä 2023 yhteensä 600 yhdeksäsluokkalaiselta Tampereen kaupungin Vaikuta!-päivillä, mitkä vaikuttamiskeinot ovat heille vieraimpia ja sellaisia, joista he toivoisivat saavansa lisää tietoa. Vaikuta!-teemapäivä on Nuorten Suomi ry:n tapahtumakonsepti, joka hyödyntää pelillisyyttä, innostaa ja kannustaa nuoria vaikuttamaan sekä vahvistaa nuorten osallisuutta. Tampereen kaupunki on järjestänyt Vaikuta!-päiviä neljäs- ja yhdeksäsluokkalaisille jo usean vuoden ajan.

Taksvärkki-keräys: Tehdään huomisesta kaikille oikeudenmukainen!

Kansalaisjärjestöt järjestävät erilaisia keräyksiä, joihin tarvitaan mukaan apukäsiä. Vaikuttamista voikin tehdä myös osallistumalla järjestöjen varainkeruuseen.

Ilmoita siis ryhmäsi mukaan Taksvärkki ry:n päivätyökeräykseen! Tekemällä päivän töitä ja lahjoittamalla palkkion Taksvärkki-keräykseen nuoret Suomessa mahdollistavat monivuotiset kehitysyhteistyöhankkeet seitsemässä maassa. Hankkeiden tavoitteena on, että nuorista tulee yhteisöjensä aktiivisia toimijoita ja kehityksen edistäjiä.

“ Päädyin valitsemaan Taksvärkki ry:n Taksvärkki-keräyksen, koska järjestö on perinteinen toimija ja konseptissa yhdistyy nuorten aktivointi globaaleihin tulevaisuuskysymyksiin, nuorten toimijuuden vahvistaminen sekä hyvän tekeminen. – Keräykseen osallistuneen koulun rehtori pääkaupunkiseudulta ”

Lisätietoa: taksvarkki.fi/taksvarkkikerays

Vaikuttamiskortit osana opetusta

Taksvärkki ry on laatinut 17 vaikuttamiskorttia, joissa esitellään erilaisia vaikuttamisen keinoja. Kortit ovat saatavilla verkkojulkaisuna lyhytlinkin takaa (bit.ly/Vaikuttamiskortit). Kortit löytyvät myös selkosuomeksi ja ruotsin kielellä. Kortit on kuvittanut Taksvärkin nuori kesätyöntekijä Hulda Lähdeniemi. Vaikuttamiskortteja voi luovasti hyödyntää opetuksessa, esimerkiksi tarinan tai näytelmän inspiraationa, tai vaikkapa itsetehdyn mainoksen tai somepostauksen pohjana. Alla joitakin vinkkejä vaikuttamiskorttien hyödyntämisestä.

Lyhyet harjoitukset (kesto max. 15 min)

1. Sanaselitys: Heijasta listaus vaikuttamiskeinoista valkokankaalle. Nuoret valitsevat vuorotellen jonkin vaikuttamiskeinoista, ja yrittävät selittää sen parilleen käyttämättä keinon nimessä olevia sanoja. Pari arvailee, mistä keinosta on kyse. Voitte kilpailla siitä, mikä parivaljakko selittää eniten sanoja esimerkiksi kolmessa tai viidessä minuutissa!
2. Jaa jokaiselle pienryhmälle yksi vaikuttamiskortti. Nuoret pohtivat:
 - Mitä tiedät tästä vaikuttamiskeinosta?
 - Oletko kokeillut tätä vaikuttamiskeinoa? Miten ja missä?
3. Käykää läpi korteissa olevat vaikuttamiskeinot. Sen jälkeen nuoret valitsevat
 - viisi keinoa, joita he haluaisivat mieluiten kokeilla
 - viisi keinoa, jotka tuntuvat tällä hetkellä vierailta.

Hankkeen tavoitteet ja oma toimintamme

- Mitä haluatte saada aikaan tällä vaikuttamisen projektilla? Miettikää erityisesti, miten voitte itse edistää tavoitteen toteutumista. Voitte jatkaa seuraavia lauseita:

- "Haluamme lisätä..."
- "Haluamme vähentää..."
- "Haluamme toteuttaa..."

- Esimerkkejä tavoitteista:

- Järjestämme somessa kampanjan eläinten hyväksi. Saamme ainakin 10 kommenttia.
- Käymme tutustumassa siihen, miten joku järjestö suojelee eläimiä. Järjestämme yhdessä järjestön kanssa keräyksen. Keräämme ainakin 20 euroa eläinten suojeluun.
- Teemme taidenäyttelyn koulun aulaan. Koulumme nuoret oppivat lisää eläinten oikeuksista.

60

Pidemmät harjoitukset (kesto 20–40 min)

Vaikuttamiskeinojen timantti

Nuoret muodostavat 3–4 henkilön ryhmiä. Jaa jokaiselle ryhmälle yhdeksän vaikuttamiskorttia. Jokaisella ryhmällä on hyvä olla valittuna haaste, johon ryhmä haluaisi vaikuttaa.

Ryhmien tehtävänä on tutustua kortteihin ja laittaa vaikuttamiskeinot järjestykseen niiden tehokkuuden mukaan asettamalla ne timanttikuvioon.

- Ylimmäksi tulee ryhmän mielestä tehokkain vaikuttamiskeino.
- Toiselle riville kaksi seuraavaa, keskenään yhtä tehokasta, muttei ihan ylimmän tasoista keinoa.
- Kolmannelle riville asetetaan kolme seuraavaksi tärkeintä.
- Neljännelle taas kaksi.
- Alimpana on vähiten vaikuttava keino.

Ennen ryhmien työskentelyn aloittamista on hyvä mainita, ettei oikeita tai väärää vastauksia ole. Ryhmät asettavat valmiit timanttinsa kaikkien nähtäväksi ja kiertävät tutkimassa toistensa timantteja. Ryhmiä voi pyytää perustelevaan valintojaan.

Kysymyksiä purkukeskusteluun:

- Oliko vaikuttamiskeinojen tehokkuuden järjestyksen päättäminen helppoa?
- Mitä vaikuttamiskeinon tehokkuus tarkoittaa? Onko tehokkaampaa vaikuttaa satoihin ihmisiin vaikkapa tapahtuman kautta vai yhteen päättäjään lobbaamisen kautta?
- Ovatko jotkin vaikuttamiskeinot sopivampia tiettyyn haasteeseen vaikuttamiseen kuin toiset? Antakaa esimerkki!

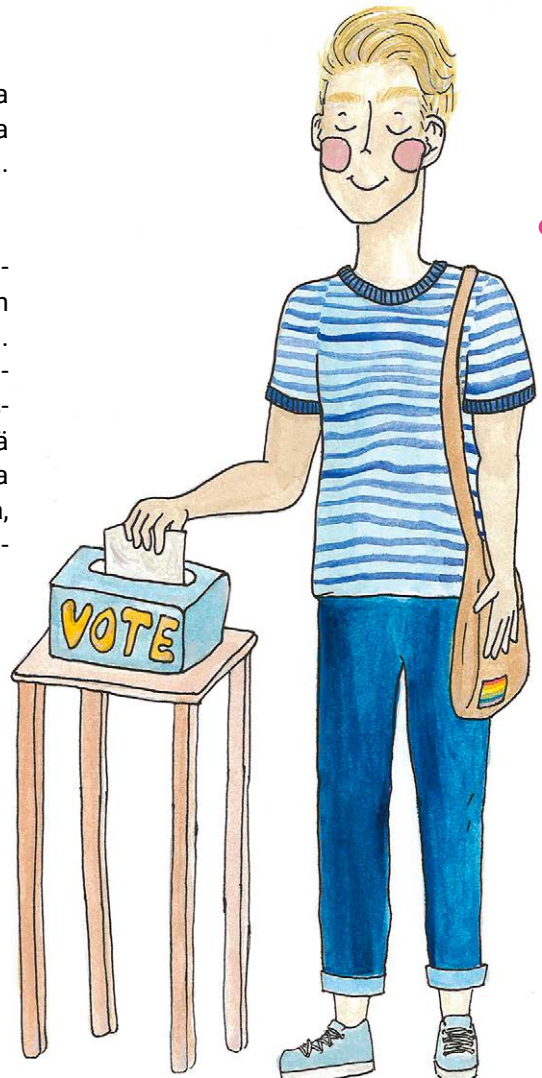
Pantomiimia ja patsastelua

Nuoret jakautuvat sellaisiin pienryhmiin, joissa heidän on mukavaa ja rentoa työskennellä. Jaa jokaiselle pienryhmälle yksi vaikuttamiskortti. Toiset pienryhmät eivät saa nähdä sitä.

Kukin ryhmä lukee oman korttinsa läpi. Sen jälkeen ryhmä suunnittelee äänettömän esityksen (pantomiimiesityksen) tai still-kuvan (patsaan). Esimerkiksi jos saa kortin ”äänestäminen”, ryhmä voi luoda ja esittää tilanteen, jossa äänestetään. Tilanteen suunnittelussa voi käyttää mielikuvitusta! Mahdollisuuksien mukaan anna ryhmien suunnitella patsas/esitys eri tiloissa, jotta kaikki mahtuvat kokeilemaan erilaisia variaatioita ja yllätyksellisyys säilyy.

Valmistautumisen jälkeen ryhmät esiintyvät yksi kerrallaan. Muut arvailevat, mikä vaikuttamiskeino voisi olla kyseessä!

Millaisia vaikuttamisen väyliä teidän koulussanne on? Tutustukaa verkossa olevaan lisäharjoitukseen: taksvarkki.fi/vaikuttamisopas

Minä vaikuttajana -teokset

Tavoitteet

- Inspiroitua siitä, miten muut nuoret ja nuoret aikuiset vaikuttavat
- Pohtia itselle sopivia vaikuttamisen keinoja ja ilmaista niitä taiteen kautta

Tarvikkeet ja ennakovalmistelut: nuorten vaikuttamisteokset (harjoituksen yhteydessä)

30–60 min

parityöskentely,
itsenäinen
työskentely

5.–6.-lk
yläkoulu
toinen aste

8/9,
vaikuttamiskortit
(s. 59)

Osa 1. Nuoret vaikuttajat meillä ja maailmalla

Jaa ryhmä pareiksi. Jokainen pari valitsee yhden vaikuttamisteoksen, tutustuu siihen ja keskustelee teoksen yhteydessä olevista kysymyksistä.

Hulda, 16, Suomi

Huldan vaikuttamiskuva löytyy 3. luvun kannesta (s. 56). Miettikää yhdessä, mitä Hulda halusi teoksellaan kertoa.

Keskustelukysymykset:

1. Miten taide voi vaikuttaa mielipiteisiimme ja asenteisiimme?
2. Oletko nähnyt muita taideteoksia, joilla pyritään vaikuttamaan? Millaisia?
3. Millä tavoin jokainen voi vaikuttaa siihen, että kaikilla on mukava ja tervetullut olo harrastusryhmissä?

Nicolas, 17, Suomi

Keskustelukysymykset:

1. Millaisia vaikuttamisen keinoja tunnistat Nicolaksen sarjakuvasta?
2. Millainen tunnelma sarjakuvassa mielestäsi on? Vaikuttaako sarjakuvan hahmo esim. toiveikkaalta, innokkaalta tai lannistuneelta?
3. Koetko, että voit vaikuttaa asioihin omilla teoillasi? Entä minkälainen vastuu mielestäsi on esimerkiksi valtioilla ja yrityksillä?

Redes Juveniles –nuorten ryhmien entiset jäsenet, Guatemala

Taksvärkin ja guatemalalaisen PAMIn yhteistyöhankeessa vuosina 2007–2011 perustettujen Redes Juveniles -nuortenryhmien entiset aktiivit muistelevat videoilla kokemuksiaan nuorisoverkostossa, ja pohtivat, miten toiminnan vaikutukset näkyvät heidän elämässään yli 10 vuotta hankkeen päättymisen jälkeen.

- Barbara, n. 2 min. (bit.ly/RJBarbara)
- Erick, n. 2 min. (bit.ly/RJErick)

Keskustelukysymykset:

1. Millaisia vaikuttamisen mahdollisuuksia Redes Juveniles -ryhmään osallistuminen on tuonut Barbaralle?
2. Mitä Erick oppi osallistuessaan ryhmän toimintaan?
3. Erick puhuu videollaan oman jäljen jättämisestä maailmaan. Kun mietit elämääsi kymmenen vuoden päästä, mitä toivot, että olet saavuttanut? Millaisen jäljen haluaisit jättää elinympäristöösi?

Adna, 16, Suomi

Lue helsinkiläisen Adnan mielipidekirjoitus rasismien vähentämisestä!
(taksvarkki.fi/vaikuttamisopas)

Keskustelukysymykset:

1. Miksi rasismien vähentäminen on Adnalle tärkeää?
2. Millaisia keinoja rasismien vähentämiseen Adna mainitsee?
3. Millä tavoin sinun koulussasi / yhteisössäsi on pyritty vähentämään rasismia?

Osa 2. Oma vaikuttamisteokseni

Lähde luonnostelevaan omaa Minä vaikuttajana -teostasi! Teos voi olla tekstipätkä, sarjakuva, piirustus, kollaasi, ääniviesti, laulu, runo, video, draama... tai jotain ihan muuta!

Kysymyksiä työskentelyn tueksi:

- Kuka olet? (voit kertoa itsestäsi jotakin, esim. ikä, mitä tykkäät tehdä vapaa-ajalla, mikä on lempiaineesi koulussa)
- Mihin asioihin sinä haluat vaikuttaa? Miksi nämä asiat ovat tärkeitä?
- Millaisia vaikuttamiskeinoja olet käyttänyt?
- Mitä haluaisit sanoa muille nuorille vaikuttamisesta? Miten kannustaisit sellaista nuorta, joka kokee, ettei osaa tai uskalla vaikuttaa?

VINKKI

Inspiroidu vaikuttamiskorteista! Piirrä itseäsi kuvaava vaikuttamishahmo. Mitkä ovat vaikuttamisen keinosi, mitä supervoimia (eli taitoja ja luonteenvahvuuksia) sinulla on?

Pidä huolta itsestäsi!

Jos haluamamme muutos ei etenekään niin nopeasti kuin toivoisimme, meissä voi herätä erilaisia tunteita, kuten ärtymystä, epätoivoa, turhautumista, uupumusta tai lannistumista. Tällöin on erityisen tärkeää muistaa, että viheliäisten ongelmien taustalla on usein arvoihin ja yhteiskunnan rakenteisiin liittyviä tekijöitä: näiden muuttaminen vaatii aikaa ja joukkovoimaa.

Tämän takia on tärkeää huolehtia omasta jaksamisesta esimerkiksi näin:

- Etsiydy toisten nuorten vaikuttajien luo – yhdessä tekeminen motivoi ja tuo voimaa. Näet, että et ole asiaksi kanssa yksin.
- Pidä mielessä, millaista tulevaisuutta kohti haluat edetä.
- Arvioi, voitko hetken keskittyä vaikuttamiseen pienemmällä panoksella. Katso dokumentti somekampanjan järjestämisen sijaan!
- Pidä sometaukoja raskaammista aiheista.

Vakuuttavaa ja vaikuttavaa – miten voimme viestiä tavoitteistamme?

Tavoitteet

- Vahvistaa ryhmäytöitä ja yhteisen keskustelun pohjalta tapahtuvaa päätöksentekoa
- Oppia ilmaisemaan oma vaikuttamisviesti napakasti ja selkeästi
- Ymmärtää, mitkä tekijät vaikuttavat oman viestin vaikuttavuuteen

Tarvikkeet ja ennakovalmistelut: vaikuttamisen kohde (ongelma) tulee olla valittuna

20–30 min

ryhmätyö,
yhteiskeskustelu

yläkoulu
toinen aste

osa vaikuttamispolkua
(lisätietoa s. 9–11), 10

Harjoituksen kulku

Jaa nuoret pienryhmiin sen mukaan, kenen kanssa he ovat tekemässä vaikuttamisprojektiaan.

Aloita harjoitus avaamalla nuorille, miksi viestin selkeyttäminen on olennainen osa vaikuttamisprosessia:

“ Vaikuttaa voi monilla eri keinoilla. Olipa sinun tai porukkasikin vaikuttamiskeino mikä tahansa, on oma viesti osattava muotoilla selkeästi. Näin kuuntelijalle syntyy helposti ymmärrettävä käsitys siitä, mihin ongelmaan olette vaikuttamassa ja millä keinoilla. Viestin muotoilu kannalta on olennaista, että olette pohtineet vaikuttamisprojektinne tavoitteita ja sen mahdollisia haasteita.

Tavoitteet voivat myös selkiytyä itselle viestin muotoilun myötä: tärkeästä asiasta ääneen kertomalla voit huomata, mikä viestissä vetoaa muihin tai mitä kohtia teidän täytyy vielä viestissänne hioa. ”

Osa 1: Viestin sävy

Kun vaikuttamisprojektin tavoite on kirkkaana mielessä, on napakan ja tehokkaan vaikuttamisviestin muotoileminen helpompaa. Vaikuttamiskohteesta viestittäessä on hyvä huomata, että viestin sisältöä ja sävyä kannattaa muokata kohdeyleisöä mahdollisimman hyvin puhuttelevaksi.

Keskustelkaa pienryhmässä, miten vakuutate vaikuttamisprojektinne tärkeydestä:

a) opettajan, b) huoltajasi, c) kaverin, d) satunnaisen ohikulkijan.

Osa 2: Tietoiskun videointi

Käykää yhdessä läpi alla olevan vinkkiboksin neuvot vakuuttavan viestin muotoilemiseen.

Valitkaa tässä harjoituksessa tuottamienne vastausten perusteella 3–5 pointtia, joiden ajattelette olevan erityisen vaikuttavia. Videoikaa sitten noin minuutin mittainen tietoisku valitsemastanne ongelmasta, sen ratkaisemisen merkityksellisyydestä, ja miten haluttu muutos voidaan saada aikaan.

Voitte valita videolle yhden tai useamman puhujan.

Muistakaa ottaa huomioon kohdeyleisönne! Onko tietoiskunne tarkoitettu someen, YK:n yleiskokoukseen vai välituntikeskusteluun? Viestin sävy ja sisältö muuttuvat riippuen yleisöstänne.

Videot voidaan ladata tunnin lopuksi koulussa käytössä olevalle alustalle, ja katsoa esimerkiksi seuraavan tunnin alussa. Pohtikaa yhdessä mitkä elementit tekivät viestistä vaikuttavan.

Tee viestistäsi vaikuttava ja vakuuttava!

- Aloita puhe aiheeseesi liittyvällä mielenkiintoa tai huomiota herättävällä kysymykselle tai faktalla.
- Kannusta toimintaan! Viesti on aina tehokkaampi, jos ongelmasta puhumisen lisäksi tarjoat haasteelle ratkaisuehdotuksen, ja kerrot, miten kuka tahansa meistä voi vaikuttaa.
- Käy puhe läpi ainakin kerran tai kaksi. Näin saat realistisen käsityksen puheen pituudesta, ja voit miettiä, miten voit muokata viestiä vaihtelemalla esimerkiksi äänensävyä tai eleitä.
- Kaikkea ei tarvitse muistaa ulkoa! Suoraan paperista lukemisen sijaan kokeile kuitenkin käyttää muistiinpanoina pääpointtisi tiivistäviä pääsanoja. Näin viestisi kuulostaa luonnollisemmalta.

Lobbaaminen – lobbaussimulaatio

Tavoitteet

- Pohtia, miten lobbaamista voi tehdä mahdollisimman tehokkaasti ja lobattavan tahon näkökulman huomioon ottaen
- Suunnitella ja kokeilla käytännössä, miten omaan vaikuttamisongelmaa voisi lobata

Tarvikkeet ja ennakovalmistelut:

- ryhmällä tulee olla valittuna jokin ongelma
- Taksvärkin kesätyöntekijöiden Tiktok-video (bit.ly/lobbaus)

45–60 min

pienryhmät

yläkoulu
toinen aste

7, 12

Mitä tarkoittaa lobbaus?

Lobbaaminen tarkoittaa yhteydenottoa esimerkiksi päättäjään tai muuhun ihmiseen, jolla on valtaa vaikuttaa ongelmaan. Lobbaaminen on epävirallista neuvottelua kasvoitusten tai viestitse, ja sillä pyritään vaikuttamaan yhteiskunnallisiin päätöksiin. Lobbaus on tärkeä osa moniarvoista demokratiaa, koska päättäjät eivät voi olla jokaisen alan asiantuntijoita. Esimerkiksi nuoret voivat tarjota päättäjille arvokkaita näkökulmia erilaisten päätösten vaikutuksista nuorten arkeen. Lobbaaminen on hyvä tapa vaikuttaa esimerkiksi silloin kun kokee, että itsellä tai lähipiirillä ei ole tarpeeksi valtaa vaikuttaa asiaan.

Lobbaajan muistilista:

- Päätä lobkauksen kohde: kenellä on valtaa vaikuttaa asiaan?
- Toimi avoimesti. Kerro, mitä tavoittelet ja kenen etuja ajat.
- Älä painosta tai manipuloi lobkauksen kohdetta.
- Muotoile lobattavalle taholle lähtävä viesti selkeästi. Mitä tarkemmin esimerkein ja ehdotuksin perustelet ajamaasi asiaa, sitä vakuuttavampi viestisi on. Tällöin myös todennäköisyys siihen, että lobattava taho lähtee edistämään asiaasi, on korkeampi.

Tosielämän esimerkki: Sisävalvot lobbauksen kohteena

Suomalaisen yläkoulun nuorten lobbauksen taustalla oli halu saada ainakin yksi sisävalvotunti joka päivä. Seuraava vuoropuhelu oppilaskuntalaisten ja rehtorin välillä perustuu siis tositapaukseen, vaikka dialogi onkin muuten pelkistetty ja kuvitteellinen.

Huomaa myös, miten lobbaaminen helpottuu, kun nuoret ovat miettineet etukäteen oman ratkaisuehdotuksensa!

OPPILASKUNTA

REHTORI

Meille olisi tärkeää saada edes yksi sisävalvotunti, koska välillä ulkona on tosi ikävä keli, ja kaikki vaatteet kastuu. Eikä pihalla ole marraskuussa kyllä yhtään mitään tekemistä.

Ymmärrän, mutta ongelmana sisävalvotussa on se, että luokissa ei ole mahdollista oleskella. Muuten niiden ilmalaatu menee todella huonoksi. Jos taas kaikki nuoret ovat käytävillä, valvotuntivalvonta hankaloituu.

No me ollaan mietitty, että jos nuoret saisi olla vaikka liikkusalissa välitunnilla? Valvonta olis helppoa ja luokat pääsee tuulettumaan.

Se ei olekaan mikään huono idea! Voin ottaa tämän esille seuraavassa opettajankokouksessa ensi viikolla, ja palataan asiaan sen jälkeen.

Mahtavaa, kiitos! Ehkä me ysit voitaisiin vuoroitella järjestää jotain ohjelmaa kaikille saliin, niin olisi jotain yhteistä tekemistä.

Tehän olettekin olleet todella aloitteellisia tämän pohdinnassa. En vielä voi luvata mitään varmasti, mutta kiitos tästä ehdotuksesta.

Lobbaussimulaatio

Jos lobbaaminen ei ole ryhmälle ennestään tuttu vaikuttamiskeino, tee nostoja harjoituksen alussa olevasta Mitä tarkoittaa lobbaus? -kohdasta. Voitte myös katsoa Taksvärkin kesätyöntekijöiden Tiktok-videon aiheesta!

Käykää sitten yhdessä läpi yllä oleva esimerkkidialogi sisävälitunteihin liittyen.

Jaa nuoret noin 4–6 hengen pienryhmiin. Pienryhmässä valitaan 1–2 henkilö(ä), joka esittää päättäjää, johon halutaan vaikuttaa. Tämä henkilö voi olla rehtori, kunnallispoliitikko, paikallisen yrityksen toimitusjohtaja...

Ryhmä valmistautuu lobbaustapaamiseen. He valmistelevat vuorosanat (mitä sanotaan päättäjälle, mitä häneltä toivotaan) ja kuka sanoo mitäkin. Minidraaman pituus kannattaa pitää maksimissaan viiden minuutin mittaisena.

VINKKI

Myös opettaja voi esittää päättäjää, erityisesti jos valittu ongelma liittyy koulu-kontekstiin.

Muistettavaa valmistautumisessa:

- Nuorten on hyvä pitää mielessä päättäjän näkökulma valmistellessaan draamaesitystä. Mikä päättäjälle on tärkeää?
- Millaisia todellisia mahdollisuuksia päättäjällä on vaikuttaa ajamaanne asiaan?

Ryhmät esittävät vuorollaan minidraamansa luokan edessä. Muut nuoret seuraavat tapaamista ja tekevät muistiinpanoja siitä, mikä tapaamisessa meni hyvin ja mitä olisi voinut tehdä paremmin. Onnistuivatko lobbarit esittämään asiansa selkeästi ja ytimekkäästi?

Käy läpi tapaamisen pääkohdat. Muut nuoret/pienryhmät kommentoivat lobbaajien toimintaa muistiinpanojensa perusteella.

Vaihtoehtoiset ohjaustavat:

- Ensin ryhmä esittää draaman sellaisenaan. Sen jälkeen he esittävät sen toisen kerran niin, että muut nuoret voivat pysäyttää draaman ja kertoa, miten lobbaajat voivat tehostaa toimintaansa ja sanomaansa.
- Toisella kerralla kuka tahansa muista nuorista voi hypätä draamaan vaihtaen paikkaa yhden ryhmän alkuperäisen jäsenen kanssa. Mukaan hypätään siinä vaiheessa, kun mielessä on jokin argumentti, jota ryhmä ei alkuperäisessä lobbauksessaan tuonut esiin.

Vapaaehtoistyö – tuumasta toimeen

Tavoitteet

- Etsiä tietoa erilaisista kansalaisyhteiskunnan toimijoista, jotka tarjoavat vapaaehtoistyömahdollisuuksia
- Tutustua muiden nuorten tarinoihin siitä, mikä vapaaehtoisuudessa motivoi
- Lähteä kokeilemaan itse jotain vapaaehtoistehdävää

kukin vaihtoehto
(1–3) n. 10–20
min.

**tehdään yksilö-
ja parityönä**

yläkoulu
toinen aste

4, 9

70

Vapaaehtoistyö mahdollistaa yhteiskunnallisen vaikuttamisen kaikille. Sen avulla nuorille avautuu mahdollistaa vaikuttaa itselleen merkittäviin asioihin käytännönläheisesti. Vapaaehtoistyön etuna usein on se, että haluttua muutosta pääsee todistamaan omin silmin. Vapaaehtoistyöhön voivat hyvin osallistua myös nuoret, jotka eivät vielä pääse esimerkiksi äänestämään tai eivät ikärajan vuoksi voi kirjoittaa adresseja.

Vapaaehtoistyön mahdollisuuksia on lukemattomia: niitä tarjoavat erilaiset järjestöt, yhdistykset, seurakunnat, urheiluseurat ja monet muut toimijat. Vapaaehtoistyötä voi tehdä etänä tai kasvokkain, ja tehtävien kirjo ulottuu ystävätoiminnasta yksittäisissä tapahtumissa avustamiseen ja lipaskeräämisestä erilaisiin nuorten vaikuttamisryhmiin osallistumiseen. Tehtävät vaihtelevat viikoittaista sitoutumista vaativista hommista kertaluontoisiin avustuksiin.

Oman kädenjäljen näkeminen on motivoivaa, joten vapaaehtoistyö voikin parhaimmillaan lisätä nuorten halua vaikuttaa erilaisilla tavoilla. Tämän lisäksi vapaaehtoistyössä on usein mahdollisuus kehittää erilaisia taitoja, sillä vastuuta saa ottaa itselleen sopivan määrän, ja erilaisia tehtäviä pystyy kokeilemaan matalalla kynnyksellä. Itselle tärkeän asian äärellä pääsee myös tutustumaan muihin samanhenkisiin ihmisiin, joten vapaaehtoistyöstä voi saada hyvän mielen lisäksi myös uusia tuttuja ja kavereita!

Isommalla joukolla on myös helpompi muuttaa asioita!

Vaihtoehto 1 – Vaparin vauhtivitonen

Vapaaehtoismahdollisuuksia on vaikka minkälaisia! Etsi viiden minuutin ajan mahdollisimman monta erilaista vapaaehtoistehtävää eri toimijoilta, ja kirjaa ne ylös. Jaa löytösi parin kanssa ja keskustelkaa siitä, millaisista vapaaehtoistehtävistä olisitte itse kiinnostuneita.

Vaihtoehto 2 – Nuoret vapaaehtoisina

Lue Odessan ja Ainon ajatuksia vapaaehtoistyöstä. Mieti, miksi juuri nuoret ovat kiinnostuneet vapaaehtoistyöstä. Millaiset asiat motivoisivat sinua ryhtymään vapaaehtoiseksi? Entä mitkä asiat voisivat estää sinua hakeutumasta vapaaehtoistyöhön?

“ Vapaaehtoistyö antaa mahdollisuuden auttaa muita ihmisiä. Vapaaehtoistyö voi myös tarjota tilaisuuden oppia uusia taitoja, kehittää itseään, saada uusia kavereita ja lisätä ymmärrystä ja empatiaa erilaisia ihmisiä kohtaan. Vapaaehtoistyön kerhossa olemme mm. pitäneet seuraa vanhuksille. Vanhuksista huomasin, kuinka he tykkäsivät jutella ja viettää aikaa nuorien kanssa. Nuorilla voi olla vaikeuksia löytää sopiva vapaaehtoistyötehtävä, joka vastaa omia kiinnostuksen kohteita ja taitoja. Siihen voi myös liittyä fyysisistä tai henkistä kuormitusta. ” – **Odessa, 15 v.**

“ Vapaaehtoistyö kiinnostaa mua, koska haluan nähdä erilaisia ihmisiä eri elämäntilanteista ja lähtökohdista. Vapaaehtoistyö on tärkeää, koska aina joku tarvitsee apua. Olemme tehneet monenlaista vapaaehtoistyötä, mm. käyty avustamassa ruokajakelussa, tehty ensikirjoja ja kerätty rahaa Nälkääpäivä-keräykseen. Olemme saaneet aikaan ainakin hyvää mieltä meissä ja muissa. Suurin haaste vapaaehtoistyössä on löytää paikkoja ja mahdollisuuksia, joissa auttaa. ” – **Aino, 15 v.**

Oulun Normaalikoulussa on toiminut useamman vuoden ajan oppilaiden vapaaehtoistyön kerho. Oppilaat tekevät vapaaehtoistyötä lähiympäristössään ajankohtaisten ja tärkeiden teemojen äärellä. Ryhmä on mm. tukenut ukrainalaisia, pitänyt leikkipäivän ensi- ja turvakodissa ja tehnyt ensikirjoja. Koulun oppilaat ovat osallistuneet myös yhteisvoimin Taksvärkki-keräykseen sekä GutsyGo-projektiin. Oulun Normaalikoulu on ollut mukana Taksvärkin Maailmankansalaisen koulujen verkostossa vuodesta 2018.

Aika toimia!

Vaihtoehto 3 – Kokeile käytännössä

Tutki vielä tarkemmin, millaiseen vapaaehtoistoimintaan voit osallistua omalla paikkakunnallasi tai etänä verkon välityksellä. Valitse yksi vaparimahdollisuus, ja ilmoittaudu mukaan. Kynnys lähteä kokeilemaan myös madaltuu, jos pyydät kaverin mukaan!

Usein eri tahot saattavat ilmoittaa vapaaehtoistyöstä esim. somessa tai nettisivuillaan, mutta voit kysyä vapaaehtoisten tarpeesta suoraan myös:

- Lähikirjastosta (esim. lukupiirit, läskykerhot)
- Seurakunnilta (esim. lasten kerhotoiminnan ohjaaminen, hävikkiruokailuissa avustaminen)
- Järjestöjen paikallisjaostoilta
- Vanhainkodeista
- Lippukunnilta (esim. partiotapahtumien/leirien järjestäminen, ryhmän ohjaaminen)

Taiteella vaikuttaminen – vaikuttavat biisit

Tavoitteet

- Pohtia, miten musiikin eri elementit – esimerkiksi melodia ja sanoitukset – voivat toimia vaikuttamisen keinona
- Tutustua tarkemmin johonkin vaikuttamiseen pyrkivään kappaleeseen
- Luoda omaa vaikuttamisrunoutta

Tarvikkeet: Genius-lyriikkapalvelun artikkeli (bit.ly/poliittisetlyriikat)

30–45 min

yksilö- tai
parityönä

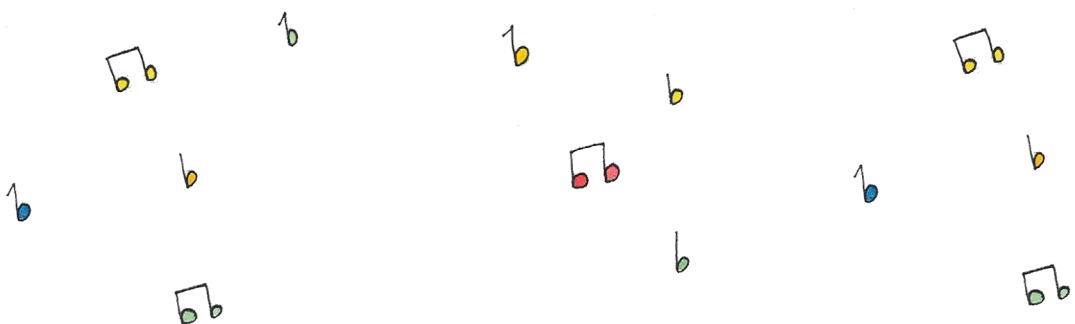
yläkoulu
toinen aste

11

Inspiroidu vaikuttamiseen pyrkivistä kappaleista!

Musiikki on tehokas tapa vaikuttaa. Vaikuttavilla sanoituksilla pyritään tuomaan erilaisia yhteiskunnallisia ongelmia laajemmin yleisön tietoon, ja musiikin avulla viestit leviävätkin tehokkaasti. Esimerkiksi poliittisesti muutosta ajavat sanoitukset olivat Suomessa hyvin tyypillisiä 1970-luvun vasemmistolaisessa laululiikkeessä, ja viime vuosina esimerkiksi feministiset rap-artistit ovat kappaleillaan pyrkineet tuomaan esiin alalla vallitsevaa naisten vähättelyä. Muita vaikuttamisen kohteita musiikissa ovat olleet mm. sodat, eriarvoistuminen, poliisiväkivalta, vallitsevan poliittisen järjestelmän kritisointi, ympäristötuhot sekä ilmastonmuutos.

Harjoituksen kulku

Nuoret etsivät (yksittäin/parina) kappaleen, jolla on jokin vaikuttamiseen pyrkivä tai poliittinen sanoma. Voitte etsiä sopivia kappaleita:

- pohtimalla ryhmässä, onko joillakin kuuntelemillanne artisteilla tällaisia kappaleita
- Genius-lyriikkapalvelun (englanniksi) Songs of protests and politics -listauksesta
- googlaamalla esimerkiksi hakusanoilla "kantaottavat lyriikat/kappaleet", "political lyrics/songs", tai lisäämällä mukaan tietystä aiheesta kertovan tunnisteiden esim. "ilmastonmuutos biisit"

Nuoret kuuntelevat kappaleet läpi ja pohtivat:

1. Millaisia tunteita kappale sinussa herättää?
2. Mikä merkitys melodialla on kappaleen vaikuttavuuden / vetoavuuden kannalta? Miten melodia vaikuttaa siihen, pidätkö kappaletta hyvänä?
3. Oletko kuullut tämän kappaleen aiemmin?

74

Tutustukaa kappaleen syntykontekstiin. Esimerkiksi Genius-palvelussa kappaleen nimen vieressä olevaa "summary"-kohtaa painamalla voit tutustua tarkemmin siihen, mitä tarkoitusta varten kappale kirjoitettiin.

1. Muuttuiko käsityksesi kappaleesta jotenkin sen taustaan tutustumisen myötä?

Pyydä nuoria kuuntelemaan kappaleet uudestaan ja tutustumaan niiden sanoituksiin. Ohjeista heitä pohtimaan seuraavia kysymyksiä:

1. Minkä luulet olevan kappaleen tarkoituksena? Jakaako se tietoa, pyrkii herättämään tunteita, kannustaa toimintaan?
2. Onko kappaleen viesti mielestäsi vakuuttava?
3. Opitko jotain uutta kappaleen syntyhistoriaa ja sen sanoituksia tutkiessasi?

Aika toimia!

- Valitse kappaleesta kohta (esim. rivi tai pari), joka puhuttelee sinua erityisen paljon. Käytä kohdan valinnassa harkintaa: älä valitse lyriikkoja, joissa on esimerkiksi kirosanoja tai loukkaavaa / epäasiallista kieltä.
- Tee valitsemasi kohdan inspiroimana oma kanta-aottava sanoitus. Voit käyttää aiheena ryhmäsi valitsemaa ongelmaa tai valita s. 9 listauksesta jonkin muun itseäsi kiinnostavan yhteiskunnallisen haasteen.

VINKKI

Musiikki voi myös olla valtava hyvinvoinnin lähde! Kannusta nuoria löytämään itselleen sopivia tsemppiä, jotka kannustavat heitä erityisesti silloin, kun maailma vaikuttaa epävakalalta ja tulevaisuus epävarmalta. Voitte ryhmän kanssa koota tällaisia kappaleita omaksi soittolistakseen.

Vaikuttamisprojektin jälkeen – toiminnan arviointi

Olette saaneet vaikuttamisprojektinne päätökseen, hieno homma! Ennen marjamehulla skoolausta ja yläfemmoja kannattaa kuitenkin käydä läpi hieman sitä, miten projekti kokonaisuudessaan kulki ja saavutitteko haluttuja tuloksia.

Seuraavaksi näet erilaisia väittämiä, joita pääset arvioimaan asteikolla 1–5. Arviointi voidaan toteuttaa janatyöskentelynä tai paperille merkkamalla.

① täysin eri mieltä ③ en samaa enkä eri mieltä ⑤ täysin samaa mieltä

Projektiin liittyvät väittämät (onnistumiset, haasteet)

- Tulevaisuusajattelu auttoi hahmottamaan oman projektimme päämäärää
- Oli helppoa valita ongelma, joka kiinnosti kaikkia
- Osaan määritellä, mitä juurisyitä vaikuttamisongelmamme taustalla on
- Vaikuttamiskeinon tai -keinojen valinta oli helppoa
- Työ jakautui tasaisesti kaikkien ryhmän jäsenten kesken
- Pääsimme esittelemään projektiamme myös muille

76

Vaikuttamiseen liittyvät väittämät

- Valitsemamme vaikuttamiskeino oli toimiva tapa puuttua vaikuttamisongelmaan
- Toteuttamamme vaikuttamisteko / toiminta onnistui hyvin
- Tunnen nyt useita vaikuttamisen keinoja, joista en tiennyt paljoakaan aikaisemmin
- Haluan vaikuttaa tärkeinä pitämiini asioihin myös tulevaisuudessa
- Ymmärrän, mikä vaikutus tunteilla on vaikuttamisessa

Omaan itseän ja oppimiseen liittyvät väittämät

- Ymmärrän paremmin, mitkä arvot ovat minulle tärkeitä
- Osaan sanoittaa, minkälaista tulevaisuutta haluan itse edistää
- Opin projektin aikana uusia taitoja (nimeä ainakin kaksi!)
- Osaan sanallistaa omia vahvuuksiani

Sitten vain uutta vaikuttamisprojektia suunnittelemaan!

Voitte myös antaa palautetta oppaan tekijöille seuraavalla palautelomakkeella (bit.ly/oppaanpalautekysely).

Lähteet ja suositeltu lisälukeminen

Johdanto

Elina Pekkarinen & Sami Myllyniemi (toim.): Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri 2017.

Elina Pekkarinen & Sami Myllyniemi (toim.): Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018.

Luku 1: Tulevaisuus

Porkola, Salmenniemi ja Ylöstalo (2022): Kuvittelua opettamassa – Pedagogisia näkökulmia poliittiseen mielikuvitukseen. Sosiaalipedagoginen aikakausikirja, 23(2).

Pouru, Laura ja Tähkäpää, Otto (2018): Me kaikki tarvitsemme tulevaisuuslukutaitoa. Sitran blogi. [Me kaikki tarvitsemme tulevaisuuslukutaitoa - Sitra](#)

Dufva, Mikko (2018): Kolme vinkkiä tulevaisuuslukutaidon kehittämiseen. Sitran blogi. [Kolme vinkkiä tulevaisuuslukutaidon kehittämiseen - Sitra](#)

Fingon Transformer2030 -verkkokurssi (2023): Tulevaisuusajattelu globaalikasvatuksessa. (Saana Ylikruuvi ja Hanna Niittymäki). TRANSFORMER 3. Utopiat ja kestävä tulevaisuus | [3.2 Tulevaisuusajattelu globaalikasvatuksessa \(fingo.fi\)](#)

Fingon Transformer2030 -verkkokurssi (2023): Utopiapedagogiikka. (Antti Rajala ja Hanna Hjerppe). TRANSFORMER 3. Utopiat ja kestävä tulevaisuus | [3.3 Utopiapedagogiikka \(fingo.fi\)](#)

Sitran Tulevaisuustaajuus -hankkeen materiaali. [Tulevaisuustaajuus - Sitra](#)

Luku 2: Juurisyyt

Aarnio-Linnanvuori, Essi (2018): Ympäristö ylittää oppiainerajat – Arvolatautuneisuus ja monialaisuus koulun ympäristöopetuksen haasteina. Väitöskirja.

Pienimäki, Marttila ja Colliander (2021): "Vegenakkeja ja pyöräilyä." Kyselytutkimus kaupungissa asuvien nuorten ympäristökansalaisuudesta. Nuorisotutkimus 29, 2021:(2).

Infoboksi: Kehitysyhteistyö

Fingo: Kysymyksiä ja vastauksia kehitysyhteistyöstä vaalien 2023 yhteydessä. <https://fingo.fi/wp-content/uploads/2023/01/UKK-kehitysyhteistyö-tammikuu-2023.pdf>

Fingon itseopiskelupaketti kehitysyhteistyöstä: <https://fingo.fi/palvelut/koulutus/verkko-kurssit/kehitysyhteistyön-hankehallinto/>

Ulkoministeriön tietopankki Suomen kehitysyhteistyöstä ja varojen käytöstä: <https://openaid.fi/fi/>

Maailman kuvalehti: Kehitysapua köyhiltä rikkaille – hyödyemmekö köyhistä maista enemmän kuin ne hyötyvät avustamme?

Vinkkiboksi: Tehokasta tiedonkeruuta – onko tekoälystä avuksi vaikuttamistyössä?

Näillä pääset alkuun ChatGPT:n käytössä: Katso esimerkiksi Eduhousen ilmaiset ohjevideot ChatGPT-alustalle rekisteröitymisestä ja sen käytöstä.

Opettaja.fi: Miten ChatGPT ja muut tekoälyt muuttavat opettajan työtä.

Harvard Business Review: 4 Ways to Address Gender Bias in AI.

Hannah Fry (2018): Hello World – How to be human in the age of the machine.

Perusteltua vai pelkistettyä - juurisyiden tarkastelu mediassa

Harrastamisen Suomen malli: <https://harrastamisensuomenmalli.fi/>

Luku 3: Vaikuttaminen

Minä vaikuttajana -teos

Kustantamo S&S: Kuinka aktivisti jaksaa? Artikkelit (2020).

Taiteella vaikuttaminen

Voima.fi: Kenen joukoissa seisot, kenen lauluja laulat – musiikin ja politiikan monisyinen liitto.

Liitteet

- Liite 1: Vaikuttamispulun kaikki harjoitukset
- Liite 2: Toisenlaista todellisuutta rakentamassa: apumoniste arvotyöskentelyyn (harjoitus 3)
- Liite 3: Toisenlaista todellisuutta rakentamassa: arvolista ja yhteisörakennuksen kysymykset (harjoitus 3)
- Liite 4: Juurisyiden jäävuori -moniste (harjoitus 5)
- Liite 5: Linssin läpi: Nepalin kuvat ja niiden taustoitus (harjoitus 6)
- Liite 6: Ongelmien juurilla: Tyttöjen ja naisten asema Sierra Leonessa (harjoitus 8)
- Liite 7: Minä vaikuttajana -teokset: Adnan tarina (harjoitus 11)
- Liite 8: Vaikuttamisen väylät -lisäharjoitus
- Liite 9: Sanasto

Kaikki liitteet löytyvät verkkosivuiltamme osoitteesta: taksvarkki.fi/vaikuttamisopas

Seuraa meitä somessa!

Voit myös tagätä meidät vaikuttamisprojektistanne kertovaan postaukseen.

Instagram: www.instagram.com/taksvarkki_ry

Facebook: www.facebook.com/Taksvarkki

TikTok: www.tiktok.com/@taksvarkkiray

YouTube: www.youtube.com/user/ODWFinland

Miten globaalit haasteet näkyvät nuorten elämässä ja millaisia juurisyitä niiden taustalla on? Mitä hyötyä tulevaisuusajattelusta on vaikuttamisessa? Millaisia keinoja nuorilla on vaikuttaa itselle tärkeisiin asioihin?

Olet vaikuttava! -oppaan harjoitukset vahvistavat nuorten vaikuttamistaitoja ja kannustavat yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Menetelmät soveltuvat erityisesti yläkouluun, toiselle asteelle ja vapaa-ajan nuortenryhmille.

